

Technická univerzita v Liberci

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

2005

ZDENĚK FOREJT

Poděkování

Děkuji PhDr. Mgr. Radaně Doležákové za poskytnutí odborné literatury a cenných rad.

Zejména bych chtěl tímto poděkovat vedoucímu práce PhDr. Janu Sochůrkovi za odborné vedení a konzultace.

Název BP: MOTIVACE K VÝKONU POVOLÁNÍ – PŘÍSLUŠNÍK
ZÁSAHOVÉ JEDNOTKY POLICIE ČESKÉ
REPUBLIKY

Jméno a příjmení autora: Zdeněk Forejt
Akademický rok odevzdání BP: 2005
Vedoucí BP: PhDr. Jan Sochůrek

Resumé

Tato bakalářská práce je zaměřena na otázku motivace policisty – příslušníka speciální zásahové jednotky k výkonu jeho profese.

V teoretické části jsme se pokusili o analýzu a vysvětlení základních pojmů souvisejících s daným tématem. Dále jsme se dotkli všeobecné charakteristiky výcvikového programu příslušníků zásahové jednotky a pracovní náplně. Na základě této empirické zkušenosti a prostudované literatury jsme si stanovili výzkumné cíle jejichž výsledky jsou vyhodnoceny a prezentovány ve výzkumné části bakalářské práce. Jako výzkumný nástroj jsme si zvolili motivační dotazník vlastní konstrukce. Výsledná data jsou vzhledem k omezenému počtu probandů zpracována základní deskriptivní statistikou.

Nejvíce zastoupenými motivačními faktory byly: možnost sportování, nestereotypnost povolání a týmová práce.

Nejméně zastoupenými motivačními faktory byly: práce policejního inspektora zásahové jednotky je jen alternativním řešením a sociální status a obdiv.

Uvedená zjištění jsou v souladu s naším očekáváním a charakterem uvedené profese probandů.

Klíčová slova

Psychologie, motivace, Policie České republiky, zásahová jednotka

Název BP: JOB MOTIVATION – CZECH POLICE SPECIAL WEAPONS
AND TACTICS (SWAT) TEAM MEMBER

Jméno a příjmení autora: Zdeněk Forejt

Akademický rok odevzdání BP: 2005

Vedoucí BP: PhDr. Jan Sochůrek

Summary

This bachelor work is concentrated on the question of the motivation of a policeman – the member of the S.W.A.T. team – for the performance of his job.

In the theoretical part we tried to analyse and explain the basic terminology connected to the above-mentioned topic. Further, we also touched the general characteristics of the training and working programmes of the S.W.A.T. members. On the basis of this empirical experience and read literature we stated our research goals. Their results are evaluated and presented in the experimental part of the work. As an experimental tool we used a questionnaire of our own construction. Thanks to the limited number of the applicants the resulting data is processed in the basic descriptive statistics.

The three most motivating factors were: the possibility of doing sports, team work and the variety of job.

The least motivating factors were: the work of a police inspector is only an alternative solution, social status and admiration.

The above-mentioned conclusions are in coordination with our expectations and the character of the applicant's profession.

The key words

Psychologie, motivation, Police of Czech republic, Special weapons and tactical team

Seznam obrázků, tabulek a grafů:

Tabulka 1: Motivační hodnocení	str. 44
Graf 1: Vyhodnocení průměrných hodnot motivačního dotazníku	str. 45
Graf 1: Vyhodnocení středních hodnot motivačního dotazníku	str. 45

STRÁNKA ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta pedagogická

Katedra: *sociálních studií a speciální pedagogiky*

Bakalářský studijní program: *Sociální péče*

Studijní obor: *Sociální pedagog*

Název BP: MOTIVACE K VÝKONU POVOLÁNÍ – PŘÍSLUŠNÍK
ZÁSAHOVÉ JEDNOTKY POLICIE ČESKÉ
REPUBLIKY

Autor: Zdeněk Forejt

Podpis autora:

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh

Na přiloženém CD se nachází text bakalářské práce v programu WORD 2000
V Teplicích dne:

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl
veškerou použitou literaturu.

V Teplicích dne :

Zdeněk Forejt

vlastnoruční podpis

Prohlášení o využití výsledků BP:

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce, a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení, kopírování, apod.).

Jsem si vědom toho, že: užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Bakalářská práce je majetkem školy, s bakalářskou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu bakalářskou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor:

Zdeněk Forejt

Podpis:

vlastnoruční podpis

Adresa:

Stará Střelná 128
417 23 Koš'any

Datum:

O b s a h

1. Úvod	str. 9
2. Motivace	str. 11
2.1 Charakteristika motivace	str. 11

2.2 Motivační zaměřenost	str. 12
2.3 Motivace a pracovní proces	str. 12
3. Výběrovostní řízení	str. 14
4. Výcvik	str. 17
4.1 Střelecká příprava	str. 18
4.2 Takticko – speciální příprav	str. 19
4.3 Práce ve výškách a nad volnou hloubkou	str. 24
4.4 Sebeobrana	str. 27
5. Specializace	str. 28
5.1 Rozdíl mezi policejním a vojenským odstřelovačem	str. 28
5.1.1 Výběr a osobnost	str. 29
5.2 Pyrotechnik a potápěč	str. 30
5.3 Psovod	str. 32
5.4 Řidič	str. 33
5.5 Vyjednávač	str. 33
6. Stres	str. 35
6.1 Koncepce stresu	str. 35
6.1.1 Zátěžové situace – stres	str. 35
7. Viktimologie rukojmí	str. 37
7.1 Pachatelé	str. 37
7.2 Rukojmí	str. 38
7.3 Stockholmský syndrom	str. 39
8. Ověření taktické připravenosti	str. 40
9. Praktická část	str. 42
9.1 Stanovení výzkumného cíle	str. 42
9.2 Popis zkoumaného vzorku	str. 42
9.3 Hlavní předpoklad stanoveného cíle	str. 43
9.4 Použité metody	str. 43
9.5 Statistické zpracování získaných dat a jejich interpretace	str. 43
10. Diskuse	str. 46
11. Závěr	str. 49
Použitá literatura	str. 52
Příloha	str. 54

1. Úvod

Speciální policejní jednotky počaly vznikat v tehdejší ČSSR v roce 1979, kdy bylo potřeba reagovat na sílící teroristické útoky po celém světě a zejména v Evropě. Tehdejší FMV ČSSR na tyto požadavky reagovalo zřízením tzv. OZU (Odboru

zvláštního určení), který po celé tehdejší ČSSR provádělo nábor z řad příslušníků SNB. Přednost měli příslušníci s určitými specializacemi (potápěči, sportovní střelci, horolezci, pyrotechnici apod.). Již koncem roku 1980 byl tento útvar zařazen jako XIV. Správa FMV ČSSR.

V počátcích výcviku se vycházelo ze zkušeností jak speciálních průzkumných jednotek ČSLA tak i zkušeností jednotek již v Evropě vzniklých, zejména v tehdejší SRN a Rakousku. Hodně poznatků o systému výcviku bylo také získáno od speciálních vojenských jednotek SSSR, Anglie, Francie a SRN, která měla již praktické zkušenosti z událostí roku 1972 na LOH v Mnichově a na tyto reagovala zřízením GSG 9.

Po revoluci v roce 1989, kdy bylo příslušníků XIV. Správy FMV ČSSR zneužito proti demonstřujícímu lidu v Praze na Národní třídě, došlo ihned počátkem roku 1990 ke změně některých úkolů tohoto útvaru a bylo stanoveno, kdo a za jakých podmínek může tento útvar povolát k zákrokům. Výcvik jednotky se počal ubírat stejným směrem jako u ostatních evropských jednotek. Otevřením hranic tehdejšího ČSSR ostatním státům Evropy a světa a rozsáhlou amnestií prezidenta republiky se do republiky dostalo i negativum. Do této doby jen málo známé druhy zločinu (organizovaný zločin, násilí v podobě únosů a následného vydírání, vybírání výpalného), se rozšířila nezákonná výroba a distribuce drog, časté používání střelných zbraní k páčání trestné činnosti apod. Tehdy jediný útvar v boji proti organizovanému zločinu nestačil a ani nemohl adekvátně reagovat na obrovský nárůst této kriminality. Z těchto důvodů na přelomu let 1990 a 1991 začaly vznikat zásahové jednotky správ krajů, které byly zařazeny pod službu pořádkové policie. Jejich úkolem byl boj s organizovanou kriminalitou v rámci správ krajů.

V roce 1991 schválila Česká národní rada zákon č. 283/1991 Sb. o Polici České republiky do kterého byla v roce 1993 včleněna nově „Hlava III. a zásahové jednotky služby pořádkové policie a zásahová jednotka rychlého nasazení“ upravující zřizování, vysílání těchto jednotek do akcí. Podle § 42b odst. 1 zák.

č. 283/1991 Sb. o Polici České republiky jsou zásahové jednotky a zásahová jednotka rychlého nasazení využívány při služebních zákrocích proti teroristům, únosům osob a dopravních prostředků, nebezpečným pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvláště závažných úmyslných trestných činů, zejména při jejich zadržení. Mimo těchto úkolů je možné dle § 42b odst. 2 zásahové

jednotky nasadit k ochraně nebo obnovení veřejného pořádku, jakož i k obnovení pořádku v místech, kde se vykonává vazba nebo trest odnětí svobody.

Dále dle § 42b odst. 3 je možné zásahové jednotky nasadit i k záchranným akcím, zejména při vzniku živelních pohrom a katastrof, velkých dopravních nehod a průmyslových havárií.¹⁾

Na základě zákona o Policii ČR počaly být tyto jednotky vybavovány novými speciálními donucovacími prostředky²⁾ a speciálními zbraněmi³⁾.

Jelikož většina speciálních zbraní a speciálních donucovacích prostředků je na velmi vysoké technické úrovni a jejich pořizovací cena neumožňuje vybavení těmito prostředky všechny policisty policie České republiky, je nutné, aby všichni policisté, kteří tyto prostředky používají, prodělali speciální výcvik v jejich používání, manipulaci a ošetřování. Tyto skutečnosti si vynutily zavedení takticko-speciálního výcviku u těchto speciálních policejních jednotek a u ostatních útvarů policie je jejich používání podmíněno absolvováním školení na určitý druh speciální zbraně. Vzhledem k náročnosti služby u speciálních policejních jednotek nelze taktickou přípravu oddělovat od dalších výcviků jako je střelecká příprava, práce ve výškách a nad volnou hloubkou, psychologická příprava a tělesná příprava. Všechny tyto druhy výcviku se vzájemně prolínají a doplňují. Taktická příprava jako celek v sobě zahrnuje širokou škálu užších specifikací jako jsou doprovody všeho druhu, zásahy v budovách a s nimi související používání ochranných balistických štítů, průlomové pyrotechniky, likvidace nástražných výbušných systémů souvisejících se zásahem, zásahy proti vozidlům a to jak speciálním (autobusy, nákladní automobily, pancéřová vozidla) tak i ostatním, zásahy v letadlech, vlacích a na lodích. Všechny tyto zásahy se od sebe liší v používání taktiky, různých druhů zbraní apod. Základy taktické přípravy se uplatňují nejen ve všech oblastech výcviku a ostrých zákrocích, ale i při plnění úkolů souvisejících například s živelními pohromami a průmyslovými haváriemi.

2.Motivace

¹ § 42a zákona číslo 283/1991 Sb. o Policii České republiky

² § 39a odst. 2 zákona číslo 283/1991 Sb. o Policii České republiky

³ § 39a odst. 3 zákona číslo 283/1991 Sb. o Policii České republiky

*Pojmem motivace označujeme hypotetické hybné síly v duševním životě, které vzbuzují zvlášť zaměřenou činnost jedince – snažení, tíhnutí člověka k činům různé intenzity, obsahu a cíle. Subjektivně je lze pozorovat jako prožívání směřující k jednání, objektivně jako chování směřující k cíli.*⁴

Motivace je tedy obecný pojem, který zahrnuje celou třídu snažení, tužeb, potřeb a přání, atd. Motivaci je možno chápat jako určitý řetězec návazných reakcí:

POTŘEBY → PŘÁNÍ → NAPĚTÍ → AKTIVITY → USPOKOJENÍ

*Pocit potřeby dává vzniknout odpovídajícím přáním nebo cílům, které vytváří určité napětí (z důvodu nesplněných cílů) a vedou ke vzniku aktivit směřujících k dosažení cílů. Konečným důsledkem tohoto procesu je uspokojení.*⁵

2.1 Charakteristika motivace

Motivace je u člověka procesem výběru. Z množství podnětů a příležitostí si volíme ty, na které zaměřujeme své poznání a jednání. Snaha směřující k dosažení cíle zesiluje určité chování a směřuje k jeho uspokojení. Vzniklé změny pak ovlivňují motivovanou činnost a prožitky s ní spojené – *podněcují, tlumí, mění*. Motivovanost vyplývá ze vztahu člověka a jeho okolí a to v podobě snahy uspokojit nějaký požadavek. Po dosažení určitého cíle se motivovanost snižuje a mění se směr k uspokojení dalších potřeb. *Čím je motivovanost v daném směru silnější, tím více úsilí (duševního i fyzického) k tomu člověk vynakládá. Motivace zesiluje určité chování a usměrňuje jeho průběh.*⁶

*Motivy jsou mocné vlivy v lidském životě, které usměrňují, organizují prožívání a chování do velkých celků. Neuspokojení důležitých motivů vede k poruchám celé osobnosti.*⁷

⁴ Balcar, K.: Úvod do studia psychologie osobnosti, SPN, Praha 1983

⁵ Urbiš, A.: Otazníky nad odměňováním dle pracovního výkonu zaměstnanců, Kariéra 25.7.1994

⁶ Machač, M., Macháčová, H., Hoskovec, J.: Emoce a výkonnost, SPN, Praha 1988

⁷ Říčan, P.: Přednášky pro městskou policii a policii ČR, interní materiál, Plzeň 2000

2.2 Motivační zaměřenost

Motivační zaměřenost (cílesměrnost) je jedním ze základních znaků lidské zaměřenosti a spočívá na bázi souborů jeho zkušeností, přesvědčení a postojů k přírodě, ke společnosti i k sobě samotnému. Schopnost dlouhodobého sledování cíle vznikla v pracovní činnosti. V pracovní činnosti se vyvinula i druhá signální soustava, řeč a slovně logické myšlení. Abstraktní myšlení umožnilo člověku vytvářet konstrukce – životní ideály, cíle, hodnoty.⁸

2.3 Motivace a pracovní proces

Motivaci můžeme chápat jako relevantní pojem k označení impulsů podněcujících k dobrému výkonu, představuje energii a pracovní nasazení, které člověk věnuje úkolu. Tento pojem lze aplikovat i na něco, co v tomto smyslu dělám pro jiné, aby motivoval druhé, tedy vyvolal u nich žádoucí energii a nasazení.⁹

Jaké jsou tedy rozhodující motivátory, co jedince motivuje v pracovním procesu? Stále přetrvávají domněnky, že čím lépe zaměstnance zaplatíme, tím větší snahu u nich vyvoláme. Jen několik týdnů po zvýšení mzdy se mohou zaměstnancovi výsledky zvýšit. Rychle si však na plat přivykne. Je spokojenější, ale není motivován k vyššímu výkonu. Peníze, zejména takto využitě, jsou výrazným satisfaktorem, nikoli motivátorem.¹⁰

Na tento problém poukázal i Milan Polc z FF MV a zdůrazňuje výraznější vliv motivátorů uspokojujících vnitřní potřeby spojené s prací – její zajímavost, důležitost, přítomnost tvůrčích prvků, svěřená zodpovědnost, možnost růstu, atmosféra na pracovišti.¹¹

Za hlavní motivátory je považováno zajištění trvalého zaměstnání, povýšení, plat a další požitky, pocit úspěšnosti, sounáležitosti, osvojení nových dovedností, výzva, pocit užitečnosti, status, moc, úcta. U příslušníků speciálních jednotek do popředí vstupuje možnost sportovní aktivity, dobrodružnost a nestereotypnost práce. Mzda je na zadnějších místech žebříčků motivátorů.

⁸ Machač, M., Macháčová, H., Hoskovec, J.: Emoce a výkonnost, SPN, Praha 1988

⁹ Mass: Vzdělávací a přípravný program pro managery, Holandsko, 1988

¹⁰ Vácha, S.: Jak motivovat spolupracovníky, Profil Speciál 6/98

¹¹ Polc, M.: Otazníky nad odměňováním podle pracovního výkonu zaměstnanců, Kariéra, 25.7.1994

Lidé motivují sami sebe. *Své práci věnují energii tehdy, když věří, že její dobré provedení uspokojí jejich osobní cíle. Hlavním úkolem zaměstnavatelů je tedy vytvořit podmínky, v nichž budou jejich podřízení motivovat sami sebe.*¹²

Jaké jsou zásady správné motivace?

Je to především:

- a) sebeurčení
- b) vědomí cíle
- c) užitečnost
- d) odměna

Sebeurčení je založeno na myšlence, že práce je dobrovolná, máme svobodnou vůli výběru toho, co děláme. Práce by měla být *cílevědomou činností*. Nejběžnější příčina špatného výkonu je to, že lidé nevědí, co vlastně mají dělat. Užitečnost se týká hodnoty práce a role člověka nebo skupiny. Jejím měřítkem není „k čemu je to dobré?“, ale „pro koho je to důležité?“. Definování pracovní náplně z hlediska hodnoty člověka, který práci vykonává.

*Odměna za práci neznamena jen plat a sociální výhody, ale jde také o naplnění potřeb a cílů jednotlivce. Odměna, to je úspěch, růst, uznání.*¹³

3. Výběrostní řízení

Mezi nejdůležitější aspekty obecného bojového výcviku patří technika přežití. Sovětský svaz překypuje tisícirovkami čtverečních kilometrů neobydlených oblastí. Metodika výcviku spočívá ve vysazení skupinky tří až čtyř mužů v naprosto neznámém prostředí, kde nežijí lidé a neexistuje ani nic jiného kromě oslepujícího sněhu či rozpáleného písku, kam až oko dohlédne. Skupina nemá mapu ani kompas. Každý člen nese samopal Kalašnikov s jediným nábojem, nůž a lopatku. Zásoba

¹² Stýblo, J.: Motivační program, Profil 5/1996

¹³ Mass: Vzdělávací a přípravný program pro managery, Holandsko, 1998

potravin je minimální, ne-li nulová. Skupina netuší, jak dlouho budou muset pochodovat. Den, pět dní, čtrnáct dní?. Vojáci mohou střelivo použít podle uvážení. Mohou střílet jelena, losa, nebo medvěda, a tak zajistit dostatek potravy pro celou skupinu. Skupiny nemají vysílačky. Dokud nepotkají první lidské bytosti, nemohou ani v nejkritičtější situaci vysílat nouzové signály. Začínají seskokem na tenký led, do hustého lesa či doprostřed hor. Roku 1982 seskočili tři vojenští výsadkáři do kráteru avačinské sopky, z něhož nejprve museli vystoupat. Další dva parašutisté několikrát začínali cvičení přistáním na vrcholu Elbrusu (5 642 m). Když uspěli, přesunuli start trasy závodu o přežití na dva nejvyšší vrcholy Sovětského svazu – Pik Lenina (7 134 m) a Pik Kommunizma (7 495 m).¹⁴

50% až 60% uchazečů neuspěje na vstupní překážce a je vyřazeno již po fyzických a psychologických testech, dalších 15% odpadne při následujících osobních pohovorech s velitelem jednotky. Z těch, kteří byli přijati do základního výcvikového kurzu, odcházejí dva až čtyři, protože se necítí být na úrovni požadavků a další kvůli utrpěným zraněním.¹⁵

V současné době je výběrové řízení k zásahové jednotce upraveno interním předpisem, kdy každá Zásahová jednotka ve svém kraji preferuje něco jiného. Avšak požadavky jsou v podstatě stejné. Základním faktorem určující možnost přijetí je velmi dobrá fyzická zdatnost a psychická odolnost. Stejně tak požadavkem je, aby uchazeč byl starší věku dvacetitří let a absolvování služby ve výkonu nejméně dva roky. Samozřejmě jsou žádoucí znalosti a vědomosti, které by v budoucnu mohly být bezezbytku využitelné.

Výběrové řízení u zásahové jednotky Správy Severočeského kraje probíhá v několika stupních. První a tedy i základní stádium je prodělání psychologického vyšetření za účasti psychologa, který je přidělen k jednotce. Toto řízení je několikahodinové a velmi vyčerpávající. Sledují se zde různé faktory osobnosti. Jsou to např. odolnost proti zátěži, motivační faktory, preference životních domén, postoj k riskování, morálně volní vlastnosti apod. Na tomto pracovišti je vysoká úmrtnost uchazečů, neboť pouhé sledování televize ve snaze přiblížit se filmovému hrdinovi

¹⁴ Suvorov, V.: Útvary specnaz – Důvěrná zpráva o elitních sovětských jednotkách, Jota 1997, ISBN 80-85617-80-3

¹⁵ Boger J.: Elitní a speciální jednotky světa, Mozaika, Praha 1995, I. vydání, ISBN 80-206-0255-0

nestačí. Člověk musí na sobě pracovat, zažít stresy, řešení problémů různého charakteru, aby nakonec zocelen se mohl stát plnohodnotným členem jednotky.

Uspěje-li uchazeč u psychologického vyšetření, je povolán na druhý den, kde za účasti instruktora na sebeobranu či velitele skupiny prodělá fyzické prověrky.

Složení jednotlivých disciplin je v následujícím pořadí. Člunkový běh mezi kužely, které jsou od sebe vzdáleny deset metrů. Čas potřebný pro úspěšné absolvování je deset celých tři sekundy. Poté se přechází k hrazdě. Zde je nutno udělat nejméně deset shybů nadhmatem. Následuje leh-sed, který vyžaduje za dvě minuty provést technicky správně nejméně devadesát opakování. Ani zde nemohou chybět kliky. V tomto případě nerozhoduje čas, ale pouhá síla uchazeče. Technicky správně musí provést nejméně šedesát opakování. Silové testy jsou v tuto chvíli nahrazeny testem určujícím správnou motoriku těla. Název je sestava s tyčí, kdy uchazeč drží tyč za zády. Na povel ji musí přelézt a lehnout si na záda. V poloze leže pak musí tyč podvléct pod nohama a rychle vstát. Těchto opakování je pět a úspěšný čas je pod sedm sekund. Závěrem fyzických prověrek, které jsou absolvovány ve sportovní hale je pak šplh na laně bez přírazu do výše šesti metrů. Absolvuje ten, který vyšplhá v čase nepřevyšujícím šest sekund. Protože součástí sportovní haly jsou i boxerské ringy a fitness, byl do fyzických prověrek zařazen i úpolový sport. Nejedná se o „boj“, ale o vizuální sledování uchazeče při stínovém boji na boxerském pytlí. Kotrmelec, Judo-pád a hvězda musí být samozřejmostí. Základní prvky atletiky rozvíjejí motoriku těla. Pak se přechází do fitness, kde uchazeč musí zvednout olympijskou činku o váze sto deseti procent váhy uchazeče.

Jestliže i zde dojde k úspěšnému absolvování následuje běh na dvanáct minut. Cooperův běh zaručuje, že uchazeč je schopen běhu na dlouhé tratě neboť zvládnout musí nejméně tři tisíce metrů. Pokud i toto zvládne následuje poslední disciplína a to plavání na sto metrů v čase nepřevyšujícím minutu čtyřicet sekund.

Zjednodušeně lze říci, že ti uchazeči, kteří absolvovali psychologické vyšetření a dostali šanci k absolvování fyzických prověrek ji většinou „zahodí“. Jestliže je úmrtnost během psychologického vyšetření 60% pak u fyzických prověrek je to již 90%. Často se stává, že je uchazeč vyloučen z fyzických prověrek již po druhé disciplíně. Někdy se stane, že uchazeč zvládne prověrky až na plavání. Zde se stává, že se začnou topit a musí být doslova zachráněni!

Ten kdo přijímací testy vykoná musí ještě na „pohovor“ k veliteli zásahové jednotky. Za dobu třiceti minut volné konverzace se zjistí důvod jeho žádosti o práci u jednotky. Poté je uchazeč zařazen na dobu tří měsíců do jedné ze skupin, kde se účastní všech výcviků. Po celou dobu je sledováno jeho chování, charakterové vlastnosti, spolupráce s kolektivem, kamarádství, snaha pomoci, plnění rozkazů, apod.

V závěru třetího měsíce je uchazeč povolán na časnou hodinu do práce. Převzme si batoh o váze dvacet pět kilo, stravu činí jedna vepřová konzerva a tři litry vody. „Dálkový přesun“, v délce čtyřicet pět kilometrů s instruktorem či velitelem skupiny jako vedoucím, pak musí zdárně absolvovat. Nezbytným pozorovatelem se stává i psycholog, který dohlíží na psychický stav uchazeče během přestávek. Psychologické testy s různým zaměřením jsou předkládány s mučivou návazností. Ani samotný přesun není bez překážek. Celý pochod je proložen disciplínami, které ubíjejí jak psychicky tak fyzicky. Přenášení klád na místo, které určí velitel. Tlačení terénního vozidla po polní cestě. Běh v hornatém terénu. Přenos pětimetrové klády na vzdálenost sto metrů. Slaňování ze skály do patnáctimetrové hloubky. Celý přesun je ukončen dvěstěmetrovým plazením a dvoukilometrovým během po železničních kolejích. Batoh může být sundán ze zad pouze během přestávek na jídlo. Téměř všechny disciplíny jsou absolvovány s batohem na zádech. Dotace dalším pitím či jídlem jsou nepřípustné.

Uchazeč může kdykoliv přesun vzdát. Tím však pro něj končí celé přijímací řízení neúspěšně. Jestliže překoná i poslední překážku dělící ho od nástupu k jednotce, rozhodne o jeho nástupu velitel stáže. Rozhodnutí můžou změnit ostatní velitelé skupin a instruktoři, nevysloví-li závažný důvod, který by po přezkoumání změnil kladné rozhodnutí velitele v negativní. Přestože adept vykonal vše co bylo po něm požadováno, avšak není týmový hráč, nebo se u něj projeví závažné nedostatky v morálně volných vlastnostech, je vyloučen a vrací se zpět na původní pracoviště. Požádat o nové přijímací řízení pak může až po uplynutí půl roku. Celý koloběh však musí opětovně absolvovat.

Policistům, kteří zdárně ukončili přijímací řízení ke speciální policejní jednotce jsou objasněny důvody, proč takovéto týmy u Policie ČR existují, co je jejich náplní práce a proč policie nemůže vycvičit a vybavit všechny policisty na

úroveň speciálních týmů. V každém kraji republiky je pouze jeden tým, schopný vyřešit většinu vysoce rizikových situací, ke kterým je povolán.

4. Výcvik

Jako pilíř jsou postaveny teoretické znalosti každého příslušníka jednotky. Prvopočátkem taktické přípravy je dokonalá znalost výstroje a výzbroje. Policista musí znát a perfektně ovládat všechny zbraně mu přidělené a zbraně přidělené jednotce. Nástupem k jednotce jsou policisté vybaveni zbraněmi jednotlivce, ochrannými prostředky jednotlivce a příslušným studijním materiálem souvisejícím se všemi druhy příprav u jednotky. V prvních dnech taktického výcviku jsou seznámeni s funkcemi jednotlivých prostředků, k čemu slouží, jak se nosí a udržují, aby neztratily svojí funkčnost. Dále jsou názorně ukázány a vysvětleny různé možnosti jejich rozmístění na těle policisty s vysvětlením, že na veškerý materiál je potřeba dosáhnout oběma rukama v případě zranění jedné ruky. Policisté si musí osvojit také právní stránku používání speciálních zbraní a speciálních donucovacích prostředků, kdy zákon o Policii České republiky přesně stanoví jejich použití.

„Policisté zařazení v zásahových jednotkách a v zásahové jednotce rychlého nasazení jsou oprávněni používat speciální donucovací prostředky a speciální zbraně podle tohoto zákona pouze při zákrocích podle § 42 odst. 1“.¹⁶ Dále je nutné osvojení si pohybu se zbraní, posunkovou řeč, zásady první pomoci, zásady radiového spojení, správné nošení a správné používání ochranných pomůcek.

Po osvojení si správného oblékání ochranných pomůcek, kdy je na videosnímčích předvedeno, že jen řádně zapnutá vesta může plnit svojí ochrannou funkci, znalostí jejich konstrukce a pořadí ochranných, antišokových a keramických nebo ocelových vrstev v nosném materiálu vesty, je dále důležitá znalost, proti jakým druhům zbraní, nábojů a tvarů střel tyto pomůcky chrání (jsou odolné). Proto musí znát třídy odolnosti uvedené v ČSN 395360, jako například TBO 4 CZ, která vymezuje třídu balistické odolnosti proti střelám náboje 7,62x25, s celoplášťovým provedením, ocelovým jádrem střely a s ogiválním tvarem střely o rychlosti 550 ± 10

¹⁶ § 42c odst. 2 zákona číslo 283/1991 Sb. o Policii České republiky

m/s¹. Nemalá část je věnována přípravě policisty speciální policejního týmu před samotným výjezdem do akce.

Je zde zdůrazněna kontrola funkčnosti zbraní včetně kolimátoru, laserového zaměřovače, taktického světla a munice. Pozornost musí být nadále věnována radiostanici s pojítkem, svítilně, noktovizoru, balíčku první pomoci, balisticky odolných prostředkům apod.

Po získání všech dostupných teoretických znalostí ze všech odvětví činností následuje nekonečný dril. Dokola se opakují pohyby, gesta, návaznost na jednání druhého, spolupráce s týmem, jednání dle rozkazů velitele atd.

4.1 Střelecká příprava

Jako jeden z nejdůležitějších výcviků, avšak s obrovským důrazem, je řazen výcvik ve střelbě. Střelba z různých vzdáleností a úhlů, střelba v různých polohách, z jedoucího vozidla či na pohybující se cíl a mířená střelba na konkrétní cíl zaměřená na přesnost zásahu. To vše je náplní střelecké přípravy. Nikdo nemůže jít do zákroku proti nebezpečnému pachateli se zbraní, kterou nedokáže ovládat. Stává se tak nebezpečným sobě, kolegům, nezúčastněným osobám a v neposlední řadě i pachateli. Jak již bylo napsáno důležitost sehrává pohyb se zbraní s důrazem, že kam se dívají oči, tam musí mířit hlaveň zbraně. To je základní princip do té míry, že policista nemůže zasáhnout to, co nevidí a nemůže střílet na cíl, pokud je jeho zbraň namířena někam jinam. Dalším pravidlem je, že pokud policista vyndá svojí zbraň z pouzdra, měla by být namířena na pachatele, nebo na oblast potenciálního nebezpečí. Pokud tuto činnost policista nemůže provést, protože mu stojí v cestě ostatní policisté ze zásahového týmu, znamená to, že vlastně vůbec nepotřebuje svojí zbraň z pouzdra vytahovat.

*Někdy je pro policisty těžké toto pravidlo pochopit. Když vidí své kolegy na místě zákroku a někteří mají své zbraně venku z pouzdra, má ihned každý policista pocit, že musí také vytáhnout svojí zbraň.*¹⁷

Tím vzniká situace, kdy někteří policisté ze zásahového týmu míří nahoru, jiní míří dolů, někteří na své policejní kolegy, někteří na oblast nebezpečí. Proto je také zdůrazněno, že během počátečních fází vysoce rizikových situací je velice důležité,

¹⁷ SPALDING, W., G.: Vstupování do budov. Tréninkový modul 90-5. Maryland 1992 str. 17

aby všichni policisté, kteří se podílí na řešení vzniklé situace, dodržovali přísnou disciplínu při zacházení se střelnými zbraněmi.

Použití střelné zbraně by mělo být až tou poslední možností a to z několika důvodů:

- 1. Označení pachatele nebo pachatelů může být zpočátku akce neúplná nebo chybná a bude mít za následek střelbu na špatný cíl.*
- 2. Ostatní policisté se mohou pohybovat v blízkosti vnitřního okruhu a případnou střelbou se mohou dostat do střelby mezi pachateli a vámi.*
- 3. Divoká střelba může zapříčinit, že pachatelé se začnou chovat agresivněji, než měli v plánu.*
- 4. Ve vnitřním okruhu se mohou nacházet ještě nevinní lidé a došlo by k jejich ohrožení života a zdraví.¹⁸*

Střelecká příprava se tak stává součástí dalších činností.

4.2 Takticko - speciální příprava

Taktická příprava je založena na neustálém výcviku, který zaručuje ideální splnění úkolu. Nekonečné vstupování do dveří bytu, pohyb po schodišti, vystupování a nastupování do vozidla, kontrola nebezpečných míst a jejich samotné vyhledávání s cílem minimalizovat možnosti útočníků. Taktika na místě zákroku je jiná v obytné zóně, v lese, ve vozidle, na střeše budovy apod. Vše je podřízeno splnění úkolu. Nekonečný dril a trénink pak často vyústí v obrovskou dávku improvizace. Postupně přechází výcvik do konkrétnější podoby. Těmi jsou základní vstupy do místností a budov s upozorněním na většinu nebezpečí, které mohou policistu ohrozit. Policistům je vysvětlena jedna z hlavních taktických zásad, že nikdy nikam nevstupuje policista speciálního zásahového týmu sám a že se vždy pracuje minimálně ve dvojici (zásada nejmenšího týmu). Je vysvětleno, že vstup do místnosti nebo budovy je důležitou částí při plánování úspěšné akce.

Jednou ze zásad je překvapení, které nedovoluje pachatelům získat a udržet kontrolu nad vzniklou situací. Doprovodným stavem překvapení je ve většině

¹⁸ SPALDING, W., G.: První zásah při vysoce rizikových situacích. Tréninkový modul 88-3. Maryland 1992. str. 12

případů šoková reakce. Je to reakce lidského těla na řešení náhlých zdrcujících situací. Nervový systém přestane dočasně fungovat, aby dal mozku šanci analyzovat údaje a formulovat odpověď. Říkáme tomu „reakční zpoždění“, nebo-li zvýšení časové prodlevy při reakci pachatelů na danou situaci. Cílem policejního týmu je toto reakční zpoždění co nejvíce využít. Další čeho se musí policisté speciálního zásahového týmu vyvarovat je opakování se některých situací.

Opakování některých zásahů může vyvolat stav, že policista dovolí, aby se jeho stav připravenosti zmenšil, čímž se může snadno stát obětí připravené léčky. Jestliže je policista schopen přemýšlet o pozadí cíle pachatelů, bude lépe připraven na to, aby se

vyhnul nebo ubránil pasti. I když překvapení hraje důležitou roli, není možné jej spojovat s ukvapeným řešením zásahu. Platí totiž zásada, že není důležité, jak rychle bude proveden zásah, ale jak dalece bude vyřešena vzniklá situace. Z postavení každého policisty speciálního týmu vyplývá, že nesmí sám sobě dovolit, aby se stal obětí jedné nebo více ze tří smrtelně nebezpečných filozofií:

1. „To se mně nemůže stát“.
2. „Já to mohu zvládnout sám“.
3. „Stejně s tím nemohu vůbec nic udělat“.

Běžně se stává, že podmínky se najednou diametrálně odlišují od informací, které jsou obdrženy před samotným výcvikem či ostrým nasazením. Pak se ukáže práce jednotlivců navazující na práci v týmu. Improvizace a flexibilita je pro zkušeného příslušníka motivující a zároveň jej nutí samostatně se vzdělávat a pracovat na sobě.

Pokud je to možné, nutnost získání dostatku informací je životně důležité. Informace o osobě pachatele se nemění. Místo zákroku je předem určeno, ale často se stává, že díky okolnostem je změněno. Větší pohyb osob, počasí, větší počet pachatelů, existence možného rukojmí, to vše je nutno brát v úvahu. Mohou se zde vyskytnout příležitosti, kdy v důsledku situačních požadavků, nedostatku policistů a časového omezení bude vyžadováno, aby policisté zasáhli v nedostatečném počtu. Cílem výcviku je vyhnout se těmto situacím nebo je alespoň minimalizovat. Pokud se policisté budou správně připravovat, budou používat správnou taktiku a budou

prosazovat solidní týmovou práci, pak může být riziko při zásazích značně minimalizováno a bezpečnost policistů bude daleko vyšší. Když policisté zvažují techniky pro přístup do budovy nebo do místností, musí se sami psychicky připravit. Po získání všech dostupných informací si musí policisté pamatovat, že tyto informace mohou být nepřesné, nekompletní, nebo to může být naplánovaná past. Z těchto důvodů by měli policisté „očekávat neočekávané“ a umožnit sami sobě, aby se mohli rychle adaptovat na sérii rychle se měnících událostí. Před vstupem do jakékoliv budovy nebo místnosti si policisté musí uvědomit všechny své smysly. Nejenom zrak a sluch, ale také čich a hmat mohou být nápomocny rozpoznat situaci před zásahem.

Po objasnění a pochopení úvodní filozofie je vysvětleno policistům co se rozumí palebným sektorem. Jedná se o část prostoru, kterou je policista povinen vizuálně prohlédnout. V případě objevení pachatele reagovat, odkud a kam sahá palebný sektor pro konkrétního policistu. Palebné sektory se překrývají z důvodu nepřehlédnutí pachatele nebo důležitých markantů v místě styku těchto palebných sektorů. Jsou názorně ukázány možnosti, jak si usnadnit jeho přehlednost, kde je možno očekávat nebezpečí a jakých činností se musí policista vyvarovat, aby neohrozil nezúčastněné osoby, své kolegy, sebe a v neposlední řadě úspěšnost celé akce.

Poté je předvedeno několik modelových situací, jak provádět rychlý a bezpečný průnik do místnosti s následnou prohlídkou prostoru a s možností krytí se před pachatelem. Po dokonalém zvládnutí těchto vstupů a prohlídek je policistům ukázána modelová situace s pachatelem, který reaguje na policistovy pokyny. Následuje modelová situace s pachatelem, který nereaguje na policistovy výzvy, kdy policista je nucen použít donucovací prostředky, popřípadě zbraň dle zákona o Polici ČR tak, aby neohrozil bezpečnost nezúčastněných osob a ostatních policistů. Zde je opět vysvětlena a zdůrazněna práce v týmu, kdy jeden policista provádí poutání pachatele s následnou osobní prohlídkou a druhý policista provádí krytí činnosti svého kolegy za pomoci zbraně. Důraz je zde kladen na pohyb policisty provádějící poutání a osobní prohlídku v tom směru, aby svojí činností neznemožňoval krytí a případnou reakci svého kolegy na nežádoucí činnost pachatele. Tyto situace jsou poté nadále ztíženy tím, že se provádí opakování ve zhoršených světelných podmínkách. Zde je vysvětleno několik zásad, jak používat svítlnu, jak se

pohybovat na světlém pozadí, jak se snažit splynout s pozadím za ním, aby se vyvaroval přílišnému kontrastu, který by mohl odhalit jinak jeho dobrou pozici. Policisté by se neměli stavět tak, aby byly vidět jejich obrysy na horizontu.

Výcvik pokračuje taktickým pozorováním v objektu, útočník je odhalen aniž by spatřil zasahující policisty.

V nočních hodinách se lidské oko stává méně přesným ve své schopnosti pozorovat světlo. Proto je policistům řečeno několik rad jak zvýšit efektivnost nočního vidění, zejména nedívat se přímo na objekt, který chceme vidět, ale poněkud vedle - na jednu nebo druhou stranu. V noci je pohyb méně pozorovatelný, ale schopnost jej pozorovat se zvýší, jestliže se nedíváme přímo na objekt. Udržování očí v mírném pohybu ze strany na stranu ve směru objektu lze spatřit pohyb, který by jinak při přímém pozorování nebyl vidět. Při vstupu ze světla do tmy, by měli policisté zavřít své dominantní oko před tím, než vstoupí dovnitř. Tímto jednoduchým opatřením dají tomuto oku aspoň část doby, potřebné přizpůsobení zraku podmínkám tmy. Při vstupu do temné oblasti se na chvíli zastavit a umožnit svému zraku aklimatizaci na podmínky tmy. Zdravému oku toto trvá patnáct až třicet vteřin. Je důležité policisty upozornit na to, že dnes již není nemožné zakoupit noční pozorovací přístroje pro civilní využití a proto je nezbytně nutné s touto možností počítat a pohybovat se tak, aby nebyl případně pomoci této techniky zpozorován.

Důležité je upozornění, že sféra aktivity policisty je 360°, který se musí cvičit v tom, aby neustále pozoroval všechny oblasti kolem sebe. Pečlivě musí sledovat oblast nad hlavou a pod nohama, jelikož je prokázáno, že tyto oblasti jsou nejvíce přehlíženy. Tento výcvik se rozvíjí do takových rozměrů, kdy jsou policisté schopni provést průnik do bytu o několika místnostech v týmu během několika sekund, přičemž tým tvoří zhruba deset mužů. Zákroky v týmu jsou nejsložitější fází výcviku, kde je opět kladen důraz na komunikaci mezi jednotlivými členy týmu a to jak hlasem, pomocí pojítek nebo za pomoci posunkové řeči. Komunikace s velitelem pomocí radiostanice je velice důležitým prvkem při pohybu jednotlivých členů týmu, mezi týmy navzájem a velitelem akce.

Po zvládnutí této fáze přechází výcvik do opět náročnější podoby - pohyb týmu po schodech s využitím balistického štítu k ochraně zasahujícího týmu. Balistické štíty se liší stupněm ochrany, váhou a velikostí. Postup za pomoci balistického štítu se dá definovat jako velmi pomalá kontrola, zaměřená na pečlivě

prozkoumání prostoru s maximálním důrazem na bezpečnost zásahového týmu. Balistické štíty jsou zpravidla využívány v případech, kde nehrozí nebezpečí prodlení a prostor do kterého má zásahový tým vstoupit, neskýtá potřebnou ochranu před případnou střelbou ze strany pachatelů. Jako další možnou strategii zásahu lze považovat to, že pachatelé případnou střelbou prozradí svůj úkryt. Postup zásahového týmu za pomoci balistického štítu působí značně na psychiku pachatelů, na které je zákrok prováděn. Využití balistických štítů je zejména vhodné na chodbách, kde se zásahový tým nemůže krýt před případnou střelbou.

Postup po schodech je jednou z kritických pozic zásahového týmu. Schody jsou často považovány za cestu k místu zásahu. Při tomto postupu nelze vyloučit možnost střetu s pachateli právě na schodišti. Zde se proto opět nabízí jako nejvýhodnější varianta použití balistických štítů, kdy za jejich pomoci lze tento nebezpečný prostor překonat.¹⁹

Další variantou výcviku je zásah více týmů najednou pohybujících se v objektu nebo terénu proti sobě. Zde je kladen důraz na pokyny velitele akce, který jasně stanoví, které prostory budou jednotlivé týmy prohledávat, popř. stanoví místo styku s ostatními skupinami a způsob vzájemného poznání, aby nedošlo k záměně s pachateli a tím k případné střelbě na vlastní týmy. Je vysvětlen rozdíl mezi krytem a úkrytem. Krytem se rozumí takové místo, které policistu chrání před střelami, které přes zvolenou překážku neproniknou nebo proniknou jenom stěží. Úkrytem se rozumí takové místo, které policistu ukrývá před zrakem pachatele, ale nechrání policistu před střelami. Je vysvětleno, že výběr místa pozorování nebo trasy přiblížení by se měl řídit několika podmínkami:

1. Poskytovat potřebnou ochranu. Mnoho policistů v zahraničí a u nás bylo postřeleno nebo zastřeleno, když se ukrývali nebo pohybovali za něčím, co chybně určili za dostatečnou ochranu.
2. Poskytovat potřebnou viditelnost k provedení úkolů, které se mají splnit. Výběr místa musí umožňovat průběžné pozorování. Pozice by měla splňovat podmínky pro denní i noční pozorování. Zásada vidět a nebýt viděn.
3. Poskytovat potřebný čas na efektivní reakci na případnou činnost pachatelů.
4. Poskytovat možnost dalšího pohybu a nebýt fixován na toto místo po dobu celé akce.

¹⁹ ZÁVORA, J.: Metodika taktické přípravy – balistický štít. Praha 2000. str. 3

Dále jsou při výcviku policisté upozorněni, že jistě nastanou určité chvíle, kdy ochranný kryt nebude k dispozici a policista bude potřebovat najít úkryt před zrakem pachatelů. V nejlepším případě bude úkryt poskytovat jenom omezenou ochranu před zbraněmi pachatelů a měl by být používán jako poslední možnost na minimální dobu potřebnou k nalezení ochranného krytu.

Celá fáze výcviku taktického postupu v budovách a přibližování k nim je prováděna bez munice.

V další fázi se do výcviku zapojí tzv. značkaři, kteří plní roli pachatelů a připravují zasahujícímu týmu policistů různé situace, které musí tento tým adekvátně řešit. Policistům a jejich protějškům – značkařům, je poskytnuta značkovací munice a ochranné prostředky pro její používání. Cílem této části výcviku je odhalit nedostatky, kterých se policisté dopouštějí při výcviku taktického přibližování, postupu a krytí. Je využíváno vložných hlavních do samopalů Heckler & Koch typu MP 5 A5 a značkovací munice do revolverů. Tyto adaptéry nesnižují nijak funkci samopalu - může být použit při střelbě s ostrým střelivem.

4.3 Práce ve výškách a nad volnou hloubkou

Jedná se o výcvik ve slaňování, jeřábování, vytahování nebo přepravy na podvěsu z pevných míst zvolených jako kotevní body za pomoci vrtulníku LS Policie ČR.

Tento výcvik lze charakterizovat jako výcvik s lanem a na laně. Je veden tak, aby příslušníku nedělalo problémy pohybovat se po střechách velkých budov, stejně jako v uzavřeném prostoru studny. Pohyb po skalách je samozřejmostí. Vázání uzlů je nedílnou součástí tohoto výcviku. Každý pohyb je donekončena opakován. Vědomosti nezbytné k správnému splnění úkolu jsou v danou chvíli rozhodující. Policisté se učí správně používat již zmiňovanou výbavu, obeznamují se s konstrukcí lan používaných při činnosti ve výškách. Prvotní výcvik je veden na cvičné horolezecké nebo požární stěně, kterému předcházela teoretická příprava, kde se policisté učili používat slaňovací klíč, vázat vrcholové uzly, používat slaňovací brzdy a pohybovat se po střechách zejména sedlových. Po zvládnutí základních praktických a teoretických znalostí se přechází na výcvik na skutečných budovách. Zde je do

výcviku zařazena speciální část, která obsahuje slánění do oken, balkonů, a to v plné výstroji a výzbroji s následným taktickým průnikem do určeného prostoru.

Na cvičebních budovách je prováděna střelba z lana nejprve za použití značkovacího střeliva, po zvládnutí této části výcviku je výcvik proveden s ostrým střelivem za zachováním všech bezpečnostních směrnic pro výcvik.²⁰

Pohyb na laně také určuje důvod zákroku. Jiná rychlost bude při záchranné akci, jiná při náhlé přepadové akci a při pomalém slaňování za účelem pozorování a sledování pachatele v objektu.

Protože se většinou jedná o zadržení pachatele, jsou předem vybraní příslušníci

vysláni do míst, kde si pomocí lana zřídí svůj vlastní tábor. Zde poté vyčkávají až do rozkazu velitele akce k provedení úkolu. Samotný pohyb na laně se skládá z týmové spolupráce dvou a více příslušníků. Leckdy „slaňují“ pomalu do míst, která jim skýtají záštitu před případným prozrazením, poté následuje nekompromisní útok s cílem zadržet pachatele. Jindy musí urychleně „slanit“ a svou činností tak podpořit jiný tým, který se ocitl v náhlé krizové situaci. Někdy svou činností stáhnou na sebe pozornost pachatele, který pak v důsledku zaujetí neslyší a snadno přehlédne útok z jiné strany.

Moment překvapení hraje v těchto případech velkou roli. V mysli každého je normální chodit nohama po zemi, schodech, po bytě apod. Většina lidí tak nečeká příchod „nezvaných návštěvníků“ oknem, které se nachází v jedenáctém patře.

Po zvládnutí těchto činností je výcvik soustředěn na práci s vrtulníkem. Policisté jsou seznámeni se všemi druhy vrtulníků používaných v současné době LS Policie ČR a to od nejlehčího provedení typu Bo-105, středního vrtulníku typu Bell-412 HP až po nejtěžší verzi Mi-8.

U všech vrtulníků jsou policisté speciálních jednotek povinni znát kotevní místa pro uvazování lan s jejich jištěním do nezávislých bodů na vrtulníku. Dále jsou povinni znát případné zvládnutí krizových situací souvisejících s prací za pomoci vrtulníku.²¹

Vrtulník neslouží jen jako dopravní prostředek na místo zásahu, ale i jako prostředek, který usnadní útok týmů stejně jako jejich evakuaci. Výcvik začíná

²⁰ LINHART, M.: Služební příprava-práce ve výškách 1. díl základní materiál. Praha 2000. 97 s.

²¹ Směrnice pro provádění a výcvik záchranných prací s letadly MV provozovanými Policií České republiky Leteckou službou. Praha 2001 29 s.

jednoduchým slaňováním na tenkém laně z jedné strany a na rovnou plochu. Pokračuje slaňováním po tlustém laně. Lano „FAST ROPE“ je pro rychlé slanění, kde policista slaňuje jen za pomoci rukou a nohou bez jakékoliv technické pomůcky. Jedná se o slaňování z malých výšek do 15-ti metrů, kdy by využívání slaňovacího klíče zbytečně prodlužovalo výsadek z vrtulníku na určený objekt. Po zvládnutí všech nutných činností je výcvik určen na přesnost a spolupráci s „vysazovačem“, tedy osobou, která z vrtulníku a sluchátky na hlavě koordinuje činnost pilota a slaňujícího příslušníka jednotky. Jestliže je výcvik veden ideálně, pak není problém slanit na krov jakékoliv střechy, jedoucí automobil či plující loď.

Výcvik se též soustředí na záchranářské práce. V rámci výcviku jsou policisté také školeni v záchranářské činnosti. Mezi základní dovednosti patří záchrana osoby v podvěsu pod vrtulníkem za použití vyprošťovacího vaku nebo vyzdvižení osoby v záchraném vaku za pomoci palubního jeřábu. Policista musí znát pravidla výběru přistávací plochy pro vrtulník spolu se signalizací při přistávání na vybranou plochu. *Všechn tento výcvik je veden instruktorem, který má oprávnění vydané na základě vykonání zkoušky před odbornou komisí.*²²

Evakuace osob, které jsou vlivem přírodních živlů nuceni se uchýlit do míst, kam se není možné jinak dostat, pohřešované osoby, kdy je někdo viděl jít do lesa, rokle či hor a kteří mohli pod vlivem nemoci upadnout do bezvědomí nebo být v ohrožení života. *V těchto případech je nasazen vrtulník s termovizí.* Tento přístroj umožňuje na displeji obrazovky zobrazit tepelný zářič v jakékoliv podobě. V součinnosti s příslušníkem jednotky pak letí a hledá pohřešovanou osobu. Po zjištění osoby je příslušník jednotky spuštěn k této osobě a spolu s ní pomocí jeřábu evakuován do vrtulníku, který zajistí v co nekratší době převoz do nemocničního zařízení.

4.4 Sebeobrana

²² Pokyn ředitelky Odboru vzdělávání a správy resortního školství MV k organizaci a zajištění služební přípravy příslušníků zásahových jednotek služby pořádkové policie určených pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou. Praha 2000

Výcvik, který slouží k udržení či vzrůstu fyzické kondice. Nejedná se o jeden druh úpolového sportu, nýbrž o techniky, které jsou důsledně vybírány ze všech druhů těchto bojových umění.

Není možné, aby příslušník jednotky nesl na sobě zátěž, která váží mnohdy přes třicet kilogramů a ještě dokázal kopat na hlavu či metat kortmelce. Proto se výcvik zaměřuje trochu jiným směrem. Rychle, tvrdě a nekompromisně zneškodnit pachatele, tak, aby nevznikla újma na zdraví zasahujícího policisty nebo pachatele. Někdy stačí pachatele pouze srazit, jindy je nutno použít síly. Z tohoto důvodu je výcvik zaměřen i na akupresurní body, které po tlaku zaručují spolupráci pachatele.

Výcvik sebeobrany v sobě skrývá obrovskou dřinu. Dálkové běhy střídající sprinty, plavání na velké vzdálenosti nebo se zátěží, hodiny strávené v posilovně nebo před boxovacím pytlem. V ringu se poté zúročí veškerý výcvik a dřina.

Boj holýma rukama střídá boj s tyčí a nožem. Výcvik je veden dle instruktorů sebeobrany, kteří se účastní různých stáží světových odborníků na určité druhy sportu. Boj s nožem a proti němu není výjimkou. Snahou je získat, vstřebat dostatek informací o možných druzích útoků a připravit se na obranu proti nim. Z takového příslušníka se nestává stroj na zabíjení, nýbrž osoba, která ví co dělá, co může očekávat a jak se ubránit. Každý takovýto specialista pak může pomoci v nouzi komukoliv aniž by myslel sám na sebe.

5. Specializace

5.1 Rozdíl mezi policejním a vojenským odstřelovačem

Pod pojmem odstřelovač si každý představí muže s puškou, která je osazena špičkovou optikou. Ten je pak schopen na jakoukoli vzdálenost zasáhnout cíl, ať už pohybující se či statický. Do jisté míry je tato představa pravdivá. Rozdíl je však v pojetí této specializace, zvláště mezi vojenským a policejním odstřelovačem.

Vojenský odstřelovač je nasazován armádou ve vojenských konfliktech jako podpora pěchoty. Důraz je kladen na maximální přizpůsobení se cizímu a neznámému prostředí, ve kterém plní zadaný rozkaz. Působí též jako pozorovatel, s cílem zjistit dostatek informací o nepříteli, o zájmové osobě, ale i celkovém stavu, vybavenosti, počtu bojových vozidel, stupni vycvičenosti, apod. Jeho hlavním posláním je střelba na vzdálené klíčové cíle nepřítele.

Kvalitní tým pak ve spojení s dobrým odstřelovačem-pozorovatelem dokáže omezit pohyb nepřítele, jeho průzkumnou a hlídkovou činnost, výrazným způsobem může narušit morálku nepřítele cílenými zásahy. Ve válce, pokud nejde o nasazení proti konkrétnímu cíli, kterého je nutno jednou ranou eliminovat, je jedno zda cíl zasáhne či „jen“ postřelí. Postřelení nepřítele je v jistých ohledech výhodnější, neboť tato oběť na sebe váže spolubojovníky, kteří ve snaze mu pomoci nevědomky početně oslabují svou jednotku. Také eliminování nepřátelského velitele má za následek morální úpadek této jednotky.

Policejní odstřelovač pracuje pod jednotným velením, což znamená, že na rozdíl od vojenského snipera je při zákroku přímo podřízen svému veliteli. Policisté používající ve službě speciální zbraň – odstřelovačskou pušku, nejsou cvičení zabijáci, ani vrazi bezbranných lidí, jak je mnohdy prezentováno médií. Prioritou je, aby nasazení končilo většinou nekrvavě, na rozdíl od vojenských odstřelovačů, jejichž hlavním úkolem je „najít a zničit“.

Policejní odstřelovači jsou muži, kteří v mezích zákona dané země pomoci

*speciálních prostředků slouží lidem a chrání je.*²³

Policejní odstřelovač střílí, aby zachránil jiné. Vojenský odstřelovač střílí, aby zabil nepřítele, přerušil komunikační kanály nebo systém velení.

Další důležitý rozdíl je v možném minutí cíle. Vojenský odstřelovač bude střílet na cíl bez ohledu na okolí. Jeho jedinou snahou pak bude „v tichosti zmizet“. Pro odstřelovače protiteroristických týmů a týmů na osvobozování rukojmích je to jiné. Střely mohou uletět stovky metrů a po celou dráhu letu budou mít smrtelný účinek na neúčastné osoby. V zastavěné oblasti pak zkušený odstřelovač zkoumá i pozadí cíle, aby dokázal co nejvíce eliminovat riziko spočívající v minutí cíle.

²³ Maška, R.: Sniper povoláním odstřelovač, Zbraně and náboje, Praha 2002, ročník 4, č. 10

5.1.1 Výběr a osobnost

Výběru osob do specializace se přikládá velký význam. Jde výhradně o adepty z řad příslušníků zásahových skupin, kteří v důsledku předchozího výcviku a dlouhodobé praxe jsou dokonale obeznámeni s taktickými variantami týmové činnosti při bezpečnostních akcích.

Příslušník speciální jednotky, který má zájem stát se dobrým odstřelovačem musí splňovat jisté požadavky. Prvním požadavkem je střelecké mistrovství prokázané výsledky ve střeleckých soutěžích, nutná je vysoká fyzická připravenost a psychická způsobilost. Odstřelovač je často vystaven široké škále nepříznivých vlivů, jako např. nedostatek spánku, hlad, žízeň, povětrnostní situace, apod. Budoucí odstřelovač musí

mít velmi dobrou obranyschopnost. To vše je spojeno s lepšími reflexy a lepší kontrolou svalů - musí dobře slyšet a výborně a bez pomůcek vidět. Případný světelný odraz od dioptrických skel by mohl odstřelovače prozradit, též možnost rozbití skel brýlí by bylo v rozhodujícím okamžiku velice nebezpečné. Barvoslepost je důvod pro vyřazení uchazeče. Odstřelovač musí být nekuřák, neboť abstinence se projevuje zvýšenou nervozitou a podrážděností, která odvádí nutnou pozornost.

Adept musí mít vysoké IQ, protože je nucen se neustále vzdělávat a učit se novým dovednostem. Taktéž musí žít „s přírodou“, kdy v okamžiku nasazení využije ideálně okolní vegetaci k optimálnímu zamaskování. Jako každý příslušník zásahové jednotky i odstřelovač musí plnit fyzické prověrky, které jsou poměrně náročné – životnost jedince u zásahové jednotky se proto zkracuje. V zahraničí se odstřelovačem stává nejlépe ženatý, vybouřený muž, jehož kariéra končí odchodem do důchodu nebo do výslužby.

Velký důraz je kladen na požadovaný typ osobnosti. Kromě již uvedených faktorů můžeme přičíst též topografickou paměť, flexibilní proces myšlení, přesnost a rychlost psychomotorického tempa. Z osobnostních charakteristik je důraz kladen na kvalitní integritu osobnosti s dobrou frustrační tolerancí, zvládající rychlá rozhodnutí s minimem rizika, schopnost kolektivní spolupráce, podřízení se pravidlům a rozkazům a adekvátní motivační úrovni k vykonávání uvedené profese.

5.2 Pyrotechnik – potápěč

Jedná se o specializaci, která v sobě zahrnuje dvě zdánlivě naprosto odlišné činnosti, avšak v konečném důsledku tvoří kompaktní celek.

Náplní pyrotechnické činnosti je vyhledávání a zneškodňování nalezené munice, zneškodňování NVS²⁴, expertizní činnost, využívání průlomové techniky speciálními jednotkami a speciální pyrotechnické práce.

Vyhledávání a zneškodňování nalezené munice se v České republice datuje od konce druhé světové války, kdy byla nutnost asanovat ohromné prostory od nevybuchlé, nastražené, selhané a jiným způsobem poškozené munice různého charakteru. Tato činnost se za svou dobu nezměnila, avšak nálezů munice je podstatně méně. Běžně se nachází a následně ničí pistolové a puškové náboje, dělostřelecké miny a granáty, ruční granáty a letecké bomby.

Zneškodňování NVS patří mezi vysoce rizikové činnosti, neboť jen pachatel ví, jak svou bombu sestrojil. Pyrotechnik na tento systém musí přijít a bezpečně ji vyřadit z činnosti. Vzhledem k tomu, že možností jak sestrojit a následně odpálit bombu je mnoho, tak každý pyrotechnik musí mít atestace na používání přístrojů, stejně jako na činnost samotnou. Tyto atestace je nutno každý rok obnovovat. Vždy musí minimalizovat nebezpečí pro okolí. Existuje mnoho faktorů, které napoví velikost prostoru ohrožení a zkušený pyrotechnik se pak lépe orientuje. Zachování všech bezpečnostních pravidel je samozřejmostí.

Expertizní činnost je relativně bezpečná. Zde se pracuje s gramovým množstvím vzorků trhavin za účelem zjištění všech technických informací o vybuchlém či zajištěném pyrotechnickém předmětu.

Průlomové techniky jsou užívány speciálními jednotkami k vytvoření průchodu nebo průlezu do místa zásahu. Jedná se o okna, dveře, zdivo, strop apod. Nasazení průlomové techniky je vždy odvislé od místa, kde se pachatel zdržuje. Jiné průlomové techniky jsou využity v rodinném domě a jiné například v domě panelovém.

²⁴Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 16. dubna 2003

NVS – nástražným výbušným systémem se rozumí výbušná nebo zápalná látka nebo pyrotechnický předmět a iniciační prvek, který je schopen vyvolat za určitých, uživatelem nebo výrobcem předem stanovených podmínek, výbuchový účinek nebo ložisko požáru. Nástražný výbušný systém bývá zpravidla ukryt v obalu nebo má takovou vnější formu, která skrývá jeho pravý účel.

Speciální pyrotechnické práce jsou v kompetenci zásahových jednotek a jednotky rychlého zásahu. Jejich činnost byla prakticky využita při katastrofálních povodních

v srpnu roku 2002, kdy bylo nutno potopit nákladní čluny volně plující po řece Labi, jež ohrožovaly mosty. Stejně tak je tato činnost směřována k destrukci budov, mostů, cest, komínů, vytvoření náhradního řečiště, apod. V praxi neexistuje objekt, který by ještě nebyl zničen. I když se tak někdy děje jen na papíře, tak se každý pyrotechnik speciální jednotky odborně připravuje na jakoukoliv vzniklou situaci.

Potápěčská činnost je využívána příslušníky zásahové jednotky k zabezpečení požadavků jiných složek Policie. Jsou samozřejmě nasazováni v otevřených vodních nádržích stejně jako ve studních a jímkách. Jsou určeni a vycvičeni potopit se a nalézt předmět užitý či pocházející z trestné činnosti. Stejně tak jsou určeni k vyhledávání a následnému vyzdvižení utonulých.

Zde se nabízí odpověď na otázku spojení specializací *pyrotechnik – potápěč*. Destrukce podvodních či plovoucích objektů, jako jsou hráze či lodě, již také bylo v praxi provedeno. Mnohdy pachatel zahodí funkční NVS do vody ve snaze zbavit se důkazu svědčícímu v jeho neprospěch. Poté musí nastoupit již zmíněný specialista. Potápěč není k ničemu, když neví co s funkčním NVS. Pyrotechnika nelze nasadit, jestliže se neumí pohybovat s dýchacími přístroji na zádech ve vodním sloupci, za dodržení všech bezpečnostních předpisů.

Pyrotechnik potápěč je zkušený příslušník zásahové jednotky. Musí být vnitřně vyrovnaný a disciplinovaný. Preciznost a důslednost je samozřejmostí. Výsledkem je pak znalý příslušník, který zná své hranice. V těchto činnostech není místo pro filmové hrdiny nebo hlupáky. Zde každý udělá chybu pouze jednou.

5.3 Psovod

Výkon specializace psovoda je spojena s obrovskou dávkou sebeobětování. Hodiny a dny výcviku i v době osobního volna jsou požadovanou nutností.

Psovod se svým služebním psem tvoří v drtivém množství nasazení důležitou součástí týmu. Nejedná se jen o nasazení proti prchajícímu pachateli, kterého nelze jiným způsobem zadržet. Využívá se v případech nezákonných demonstrací, kdy

využití jiných prostředků selhalo, při propátrávání volných prostranství a lesních porostů za účelem nalezení pohřešované osoby či pachatele na útěku.

Psovod zařazen do týmu zásahové jednotky je využíván v již zmíněných případech, avšak jeho výkon služby je prohlouben o další činnosti. Během zásahů působí jako podpůrná jednotka s vytyčeným perimetrem pro možné nasazení. Po skončení zásahu v obydlí je povolán k opětovnému prohledání, aby bylo vyloučeno, že se v obydlí nacházejí další osoby. V případech, kdy se jedná o nalezení drog či zbraní je ihned nasazen služební pes. Taktéž se jedná o nasazení psovoda se služebním psem v obydlí, kdy vyjednávání selhalo, nebo pachatel nehodlá opustit svůj úkryt a vzdát se. V těchto případech se pak služební pes stává prvosledovou jednotkou, který je schopen pachatele „zaměstnat“ až do příchodu týmu zásahové jednotky.

Příprava a výcvik psovoda se služebním psem probíhá v několika rovinách a formách. Poslušnost a zadržení pachatele je samozřejmostí. Zvykání psa na výstroj a výzbroj ostatních příslušníků jednotky, stejně jako jejich pohyb v místech nasazení spolu se psem, skýtá možnost překvapení. Pohyb spolu s týmem se provádí během všech taktických cvičení. Postupem času je služební pes schopen práce s vrtulníkem. Výskok za nízkého průletu je vystřídán slaněním psovoda se psem na jakýkoliv povrch nebo budovu.

V neposlední řadě je služební pes nasazován v případech, jestliže nasazení příslušníků zásahové jednotky by bylo příliš riskantní.

5.4 Řidič

Je pevnou součástí taktického výcviku, kdy dokonalé zvládnutí služebního motorového vozidla je jednou z podmínek použití speciálního policejního týmu při doprovodech cenností, doprovodech vozidel vězeňské služby, zákrocích na vozidla a bezpečnou a rychlou přepravu policejního týmu k místu zásahu. Je zde vyučována konstrukce vozidel přidělených speciálnímu policejnímu týmu s návodem jak reagovat s konkrétním vozidlem, např. na smyk na kluzké vozovce, jak zvládnout aquaplaining, reakci vozidla se systémem ABS a bez tohoto systému apod.. Výcvik se provádí na cvičné automobilní dráze v plné výstroji a výzbroji, kdy pouze řidiči

nemají sebou dlouhou zbraň. Jen díky technickému vybavení této automobilní dráhy je možné simulovat jízdu v dešti, na kluzké vozovce, prudkému vyhýbání předmětům ležících na vozovce a nebo otáčky vozidel při napadení vozidel kolony. Zde na této cvičné automobilní dráze si policisté mohou vyzkoušet vše, co je může potkat v běžném silničním provozu. Poté se provádí výcvik přepravy v koloně za pomoci VRZ za běžného provozu, kde se policisté – řidiči, seznamují s různou reakcí řidičů vozidel v normálním běžném provozu. Na zastávkách při střídání jednotlivých řidičů jsou okamžitě vyhodnocovány nedostatky v činnosti řidičů kolony.

5.5 Vyjednaváč

Vyjednaváč je příslušník Policie ČR, který je z taktického hlediska začleněn do struktur zásahové jednotky. Zde se během své služby u některého z týmů se naučil všem činnostem, které jsou nutné pro výkon služby.

Vyjednavčem se stává na základě komplexních dovedností. Profesi vyjednavče by měl vykonávat ideální člověk. Z tohoto důvodu jej nelze plně dosáhnout, ale pouze k němu směřovat.

Při výběru vhodného kandidáta jsou nutné jisté předpoklady. Obecně se zdá být předností, je-li ve služební kariéře kandidáta širší škála zkušeností z různých služebních zařazení u Policie, s délkou služby alespoň pět let v přímém výkonu. Vzdělání psychologického charakteru nebo jiného humanitního směru není nezbytnou podmínkou. Kromě specifických dispozic uvedených níže, je široký komplex životních a profesních zkušeností žádoucím předpokladem.

Komunikační dovednost by měl kandidát ovládat bez problému. Být verbálně obratný, schopný jasně a srozumitelně se vyjadřovat. Měl by být schopen bez zábran komunikovat s lidmi nejrůznějšího společenského postavení a stylem komunikace se jim přizpůsobovat, být schopen komunikovat uvážlivě, úměrně situaci. Základním předpokladem je dovednost aktivního naslouchání. Již v počátku konverzace by měl být schopen vzbuzovat u druhých lidí důvěru.

Kladný vztah k lidem je samozřejmostí. Kandidát musí být schopen kooperovat jako součást týmu, a to především ve směru konzultovat a poskytovat nápady, inspiraci a podporu. Žádoucí dispozicí je empatie - schopnost vcítit se do situace druhého člověka. Obecně by měl být kandidát sociálně přizpůsobivým, vstřícným, důvěru budícím člověkem.

Profesionální kompetence předurčují ideální výkon služby. Kandidát by měl mít co nejširší zkušenosti z aktivního výkonu služby. Měl by mít základní znalosti o technických a taktických prostředcích, využívaných při řešení krizových situací s rukojmími, včetně základních znalostí o taktických postupech zásahové jednotky. Měl by mít i patřičné zaujetí pro etickou stránku výkonu služby a vyjednávání a základní zručnost v zacházení s technickými prostředky Policie ČR.

Kandidát by měl mít dobrou emocionální kontrolu, schopnost zvládat stresové vlivy, schopnost zachovat patřičný klid a rozvahu. Důležitá schopnost je snášet neúspěch, pružně na něj reagovat a začít znovu s trpělivou vytrvalostí. Měl by být odolný vůči agresivnímu a hostilnímu chování. Velmi důležitá je zde sebedůvěra a sebejistota bez arogance a pocitu vlastní důležitosti. Základem je dobrá fyzická a duševní kondice.

Vyjednaváč je přivolán jestliže došlo k obsazení dopravních prostředků a budov teroristy, v případech sebevražedných úmyslů. Zvláštní vyjednávání je pak v případech vydírání a únosů osob.

6. Stres

*Maďarský profesor medicíny Hans Selye použil pro označení nespecifických změn biologického systému vyvolaných škodlivými zatěžovanými vlivy, anglický termín „stres“.*²⁵

6.1 Koncepce stresu

²⁵ Selye, H.: The stress concept: past, prevent and future. In Cooper, C.L., (ed.) Stress research, issues for eighties. Xile, chiclester, Nex York, Bristane, Toronto, Singapore 1983

Pro současnou teorii stresu měly rozhodující význam následující koncepce stresové odpovědi:

Walter Cannon zjistil, že reakce organismu je v zátěži ovlivněna lymfatickým nervstvem, prokázal uvolňování katecholaminů z dřene nadledvinek a dokázal, že smyslem jejich produkce je mobilizovat různé funkce organismu. Cannonovo učení tak dalo základ té části současné koncepce stresové odpovědi, která je nazývána „fight – flight“ (poplachová reakce) a je charakterizována zvýšenou aktivitou lymfatoagrenálního systému v odpovědi na zátěž. Jejím behaviorálním projevem je útek nebo útok. Později byl doplněn její typický emoční doprovod, kterým je úzkost, strach a hněv.

6.1.1 Zátěžové situace – stres

Zátěžovou situací – stresem, rozumíme působení těch faktorů na člověka po dobu jeho uspokojování potřeb nebo v době, kdy dosahuje nějakého cíle, které mu jeho činnost jakkoliv znesnadňují. Jsou to rušivé faktory, které mohou ohrožovat tělesné i duševní zdraví a nepříznivě ovlivnit funkce těla.

Jako pracovník speciální jednotky se se stresujícími faktory na pracovišti setkávám prakticky denně. Jsou to stresy běžné populace, stresy uměle vytvořené při výcviku, kterým se snažíme přiblížit co nejvěrohodněji reálné situaci. Dalšími stresujícími faktory je nepravidelná pracovní doba s nedostatečnou životosprávou a častou změnou denního režimu.

Seskoky padákem (výskok, kontrola padáku a jeho řízení) jsou u nás zařazeny do psychologické přípravy, kdy se člověk aktivně podílí na zvládnutí stresu. Během prvního seskoku má člověk většinou menší pocit úzkosti, protože ještě neví, co ho vlastně čeká. Před a během takovéto stresové situace se snažíme využít antistresových metod, probraných a nacvičených v klidu s naším psychologem.

Postupujeme od nejjednodušších, což je „dábelský škleb“ (jde o okamžité křečovitě stažení obličejových svalů), dále Jakobsonova verze stisků ruky, předloktí, ramen, krku, obličeje, trupu a nohou, vždy s dechem a uvolněním.

S nárůstem celkové brutality pachatelů trestné činnosti je třeba obecně počítat s tím, že možnost krizové situace, která eventuálně hrozí smrtí bude pro policistu stále pravděpodobnější.

*Speciální jednotky SAS z Velké Británie doporučují vštípit si do paměti minimálně krátký seznam hodnocení a chování, který je nazván **V I Z E E**.*²⁶

V - vyhledat. V krizové situaci je třeba se co nejrychleji pokusit přesně určit zdroj potíží, nejnebezpečnějšího protivníka, nejnebezpečnější překážku. Potom se pokusit typovat možné následky z těchto zdrojů hrožících.

I - izolovat. Je třeba omezit zdroj potíží, ohraničit jeho působení, omezit jeho pohyb či šíření.

Z - zhodnotit. Pokusit se typovat protivníka, varianty jeho chování, možné následky pro mne a okolí.

E - evakuovat. Odstranit věci, či osoby, které by mohly zvyšovat mé ohrožení, případně ty, kterých se to netýká.

E - eliminovat. To je vlastní fáze boje o přežití s nepřítelem, nebo konkrétní překážkou.

Člověku, který byl účastníkem přestřelky a v sebeobraně zabil, je podle zkušeností americké policie potřeba pomoci. I zde platí několik zásad.

První zásadou je potřeba jej přesvědčit o naší podpoře, pozornosti, nechat jej vypovídat.

Druhou zásadou je umožnění návratu do normálního pracovního výkonu podle jeho vlastní potřeby, upravit dočasně pracovní režim. Aktér nesmí mít pocit, že je ostatním na obtíž.

Dle poznatků je kontakt s psychologem vhodný až za dvacet čtyři hodin po incidentu, protože dříve není aktér skutku schopen psychologa vůbec vnímat.

Je vytvářen tým, tzv. „*skupina kritických událostí*“, která má s postiženým pracovat po dobu, než se s pocitem, že zabil, vyrovná. V takovém týmu by měl být jeho nadřízený, který by mu vysvětlil oprávněnost jednání a dále někdo, kdo již takovou situaci dříve prožil. Takový člověk by mu měl umět vysvětlit, že prožíval stejné pocity, a že je také překonal.

7. Viktimologie rukojmí

7.1 Pachatelé

²⁶ Kolektiv policejních psychologů USA: Antiteroristický program, USA 1991

*Incident, při němž jsou zadržena rukojmí. Může vzniknout zcela náhodně, jako důsledek loupežného přepadení, rodinných problémů nebo může být záměrně použit za účelem vydírání, dosažení určitých výhod nebo politických ústupků. Škála důvodů vedoucích ke vzniku podobných situací je velmi široká a variabilní.*²⁷

Neexistují dvě totožné situace se zadržovanými rukojmími. Přesto se mohou vyznačovat určitými podobnými okolnostmi, které při nich převažují. Vyjednávání je pro zadržovatele v podobě „Můj život výměnou za jejich, můj útěk nebo můj neomezený pohyb, kamkoli se mi zamane, výměnou za jejich svobodu.“ Takové myšlenky mu procházejí hlavou a podle nich se dá poté pachatel zařadit do jedné z následujících všeobecných kategorií - obyčejný zločinec, psychopat, fanatik.

Obyčejný zločinec nebo „vystrašený člověk, který uletěl a zašel příliš daleko“, obvykle přistoupí na vyjednávání s policií, pokud má nějaké východisko. Rukojmí všeobecně neutrpí žádnou újmu. Tento typ je klasifikován jako racionálně smýšlející člověk, schopný tvůrčího myšlení, který dokáže logicky přemýšlet o vyplývajících závěrech a uvědomit si, kolik síly je proti němu nasazeno, a jednat podle toho.

Psychopat je osoba, jejíž jednání je daleko obtížnější předvídat a jež se může uchýlit k násilí na sebemenší popud podle nálady. Z tohoto důvodu představuje daleko větší nebezpečí pro bezpečnost rukojmí. Tento typ osoby je obecně

charakterizován jako plný vnitřních konfliktů a frustrací, jež se přenášejí do její bezprostřední reality tak, aby odpovídala jejím vlastním iluzím. Některé z takových typů nacházejí uspokojení v tom, že jsou středem pozornosti, jež nahrazuje nedostatek uspokojení v jiném směru. Taková osoba se snaží „diktovat podmínky“ a chce, aby byla zařazena do kategorie „velmi důležitých osob“. V jiných případech je motivována silným přáním zemřít a nabídky volného průchodu sníží význam celé situace v níž se nachází.

K fanatikům patří osoby, jež se nalézají na extrémním křídle škály násilí. Fanatik je nejnebezpečnější, protože zákony, z hlediska jeho přesvědčení, nemají žádnou právoplatnou základnu. Může být naprostým revolucionářem a naprostým anarchistou, který se vyznačuje postojem: „Vláda je nezákonnou institucí, která musí být svržena a zničena. Neuznávám zákony nezákonně zvoleného orgánu, protože žádné z činů, které provádím, nemohou být nezákonné“. Tento duševní postoj má

²⁷ Brzybohatý, M.: Terorismus I., Police history, Praha 1999, ISBN 80-902670-1-7

svůj základ ve snaze dosáhnout pochybné spravedlnosti pro každého, navzdory převažujícímu stavu věcí. Tento typ racionalizuje úchylku prostřednictvím revolučního zapálení, často doprovázeného pocity nedostatečnosti.

*„Pachatelé i těch nejbrutálnějších trestných činů se po svém zadržení a uvěznění ohánějí demokracií, humanitou a lidskými právy. Nikdy však nehovoří o pocitech a osudech těch, kteří oloupili, znásilnili, zneužili, zavraždili či jinak ublížili. Opomenout nelze ani sekundární dopady zločinnosti na příbuzné obětí, na veřejnost a také obrovské materiální škody.“*²⁸

7.2 Rukojmí

Jedná se o osoby, které pod pohrůzkou bezprostředního násilí jsou zadržováni pachatelem, který je pak využívá k dosažení svých požadavků a cílů. Zároveň rukojmí plní funkci obranného štítu před zásahem bezpečnostních orgánů.

*Zadržení rukojmí mohou teroristé využít k nátlaku na vládu při jednání nebo k vyvolání jednání o specifických problémech či subjektech. Profesionální zločinci mohou použít rukojmí k zajištění ústupové cesty a psychicky narušené osoby mohou podobné incidenty využít jako formu protestu.*²⁹

V historických dobách si válčící národy usilující o uzavření míru navzájem posílali k zadržení rukojmí na znamení dobré vůle. Po splnění smluvních požadavků ke spokojenosti obou stran, byla rukojmí bez újmy druhé straně vrácena. Pokud však diplomatická jednání ztroskotala, poškozená strana mohla rukojmí popravít, což se někdy stávalo.

Pokud je rukojmí zadržován v souvislosti s kriminálním činem, je to běžně proto, že zločinci se nepodařilo dokončit a uprchnout, než policie na situaci reagovala, takže zajetí rukojmí je spontánní událostí.

Stejně tak pachatel může například věřit, že musí rukojmí zajmout, aby vykonal nějaké svaté poslání nebo dokázal, že musí učinit něco významného. Jindy může původně požadovat okamžitou změnu ve vládní politice nebo situace ve

²⁸ Sochůrek, Jan.: Nástin vybraných problémů viktimologie. Liberec : TUL, 2003, ISBN 80-7083-745-4

²⁹ Brzybohatý, M.: Terorismus I., Police history, Praha 1999, ISBN 80-902670-1-7

věznici. Tyto požadavky může nakonec změnit na požadavek rozhovorů o podmínkách ve věznici s příslušnými činiteli.

Dle událostí ze světa, kdy v různých částech řešili problémy s rukojmí zkušenosti napovídají, že většina podobných incidentů trvá pouze 4,5-5 hodin. V 95ti procentech vyjednávání skončilo bez jakéhokoli zranění. Prvních třicet minut těchto incidentů je nejnebezpečnějších, neboť všichni - držitelé rukojmí, rukojmí a policie, si prodělávají nesmírný emocionální stres.

7.3 Stockholmský syndrom

Při zadržení rukojmí nebo při únosu dochází v některých případech k takovému vývoji situace, jehož výsledkem je vznik patologické emocionální vazby mezi pachateli a jejich oběťmi. Tento jev se nazývá *stockholmský syndrom*. Svoje jméno obdržel na základě událostí, které se odehrály v roce 1974 ve Stockholmu v souvislosti s přepadením Švédské kreditní banky.

Osamělý muž, ozbrojený automatickou zbraní, přepadl Švédskou kreditní banku. V průběhu přepadení se zaměstnankyni podařilo zmáčkout poplašné zařízení. Během několika minut přijela na místo policie, která celý prostor hermeticky uzavřela. Lupič na základě událostí vzal rukojmí – jednoho muže a tři ženy, s nimiž se zabarikádoval v trezoru. Prvním požadavkem bylo propuštění a vyzbrojení vězně z výkonu trestu. Tato podmínka byla splněna. Téměř týden spolu vzdorovali bezpečnostním složkám v otřesných podmínkách. Místo hygienického zařízení byl užíván odpadkový koš. Rukojmí byla se zbraní pod bradou přiváděna k otevřeným dveřím, v některých fázích dokonce byla rukojmí přivázána k bezpečnostním schránkám tak, aby při útoku bezpečnostních složek byla uškrcena. Přes všechna tato utrpení rukojmí při zásahu policie chránila pachatele svými těly. Jak zajatci uvedli, chtěli chránit pachatele před zakročujícími policisty. Jedna z žen později prohlásila, že jednoho z pachatelů miluje a po opuštění výkonu trestu se za něj provdá. Což také učinila.

Důvody chování obětí v podobných incidentech jsou psychologické. Pachatelé měli kontrolu nad jejich životy a smrtí a umožnili jim přežít. Tím si zasloužili jejich neskonale vděčnost. Tento stav je konečnou etapou tzv. přenosu - jevu, který je uváděn v odborné literatuře jako identifikace přežití nebo identifikace

agresora. Podobná reakce byla popsána i u vězňů v koncentračních táborech, kde se někteří podíleli na násilí proti jiným vězňům a byli krutější a nebezpečnější než jejich věznitelé. Z psychologického hlediska se jedná o obrannou reakci, která má zajistit přežití.

8. Ověření taktické připravenosti

Jak již bylo řečeno, sebranost týmu je velmi důležitá, ne-li životně důležitá. Jestliže by se sebranost měla ukázat a vyzkoušet až při samotném zákroku, bylo by možné selhání. Tato možnost je nemyslitelná.

Z tohoto důvodu jsou též praktikována i cvičení, kdy do poslední chvíle příslušníci zásahové jednotky nevědí o simulaci zákroku. Samotný příjem žádosti, naložení výjezdového materiálu, určení povinností a kompetencí až po odjezd na místo.

V tuto chvíli začíná rozhodovací proces stejně jako snaha o získání maxima informací - místo zásahu, počet pachatelů, jejich výzbroj, případní rukojmí, seznámení s rozmístěním policejních složek, které již zahájili svou činnost v místě. Důvody k zatčení, tedy legislativní stránka, spadá k posouzení velitele zásahu.

Příprava a sestavení optimálního způsobu zákroku s ohledem na všechny průvodní aspekty, instruktáž provedená na místě mezi příslušníky jednotky, kdy každý má svůj vlastní názor - všechny názory je nutno vyslechnout. I nový příslušník může mít lepší návrh na taktické řešení situace. Velitel po uvážení všech alternativ spolu se svým zástupcem rozhodnou. Žádná krizová situace se nesmí upínat na jeden způsob řešení. V daném okamžiku musí být již známo několik variant zásahu, aby nedošlo k nepředvídaným okolnostem. Rozmístit veškeré specializace tak, aby se vzájemně prolínali a navazovali na sebe, kontrolovat výzbroj a výstroj, určit povinnosti a rozložení sil. „V rozhodující chvíli je lepší se bát než se leknout“.

Těsně před samotným zásahem je vydán rozkaz k zastavení akce. Přítomný velitel zásahové jednotky spolu s instruktory pak podrobí veškerou činnost týmu neúprosné kritice. Jejich úkolem je provádět dohled nad činností všech členů výjezdové skupiny. Zejména zaměřují pozornost na důslednost velitele skupiny zda skutečně získal všechny potřebné informace. U členů zásahového týmu je pozornost

zaměřena na úroveň připravenosti osobního materiálu, zbraní, stav a úplnost ochranných pomůcek.

Na místě je hodnoceno, jakým způsobem a jak přesně jsou přebírány informace od velícího policisty před příjezdem zásahové skupiny a jak dále pokračuje spolupráce mezi velitelem zásahové skupiny a již zmíněným velitelem opatření. Je sledována rozhodovací činnost velitele zásahové skupiny vůči zásahové skupině a policistům působícím již na místě. Kontrolován je rozhodovací proces, kterým se stanovují varianty zásahu, zda jsou vyslechnuty všechny návrhy na možné řešení dané situace a zda vedoucí zásahové skupiny vybral vhodné varianty.

Hodnocen je především výsledek cvičení, schopnost praktikovat nabyté zkušenosti a poznatky, včasnost a opodstatněnost rozhodnutí učiněných při cvičení. Nemalá pozornost je věnována tzv. „souhře“, kde je sledována vzájemná komunikace ve skupině, případná zastupitelnost v jednotlivých funkcích

Je jasné, že nikdy nic nebude naprosto ideální. Každý nedostatek je ihned obnažen a ukázán ve světle tak, aby příště k němu nedošlo. Rozebrání celé akce do detailu, tedy od obdržení žádostí o vyslání až po samotným zásah tak, aby byla transparentně určena chyba jednotlivce ve svém důsledku, znamená obrovský posun v myšlení a činnosti každého. Je nutné, aby každý člen týmu přemýšlel a improvizoval ve prospěch akce a v závislosti na rozkazech velitele.

9. Praktická část

9.1 Stanovení výzkumného cíle

Cílem praktické části je zjistit motivy příslušníků zásahové jednotky k tomuto nebezpečnému povolání, a to na základě nestandardizovaného dotazníku vlastní konstrukce, prostudované literatury, zkušeností psychologických pracovišť a mé jedenáctileté praxe u této jednotky.

9.2 Popis zkoumaného vzorku

V rámci praktické části bylo vyšetřeno $n=35$ příslušníků zásahové jednotky Správy Severočeského kraje v Ústí nad Labem. Velikost vzorku byla dána tabulkovým počtem míst na uvedené jednotce. Průměrná délka služby byla 6,7 roku.

Nejdelší doba služby je 13 let a nejkratší doba je 7 měsíců. Věkové rozmezí celého souboru mužů se pohybovalo od 23 – 43let. Průměrný věk byl 31,2 let.

Vzhledem k omezenému počtu respondentů, nízký počet členů zásahové jednotky Správy Severočeského kraje v Ústí nad Labem, jsem byl omezen v možnostech rozšířeného zpracování dat. Nekontaktoval jsem jinou zásahovou jednotku v České republice, neboť motivační faktory by mohly být do jisté míry zkresleny. Tímto míním odlišnosti ve vykonávané profesi, územní a sociální hledisko, jakož i míru nezaměstnanosti v daném regionu. Vyhodnocení dotazníku se může zdát „okleštěné“ avšak pravdivé, na základě stávajícího počtu příslušníků zásahové jednotky Správy Severočeského kraje v Ústí nad Labem.

Členům zásahové jednotky byla nastíněna problematika motivačních faktorů tak, aby orientace v něm byla co nejsnadnější a zároveň správně pochopitelná. Onu příslovečnou „ochotu“ bylo nutno v nich probudit. Musíme si uvědomit, že každý rok je příslušník zásahové jednotky podroben mnoha testům - střelecká a fyzická příprava, psychologické vyšetření, řidičské oprávnění, zdravotní testy, aj. Bohužel ne každý si v realizaci testů libuje.

Proto jsme chtěli, aby tento dotazník byl pochopen správně. Důsledkem špatného pochopení a možné neochoty, by pak byly ledabyly vyplněné údaje, nic neříkající.

Z tohoto důvodu byl proveden a následně vyhodnocen nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce, bez ohledu na věk či délku služby u jednotky.

9.3 Hlavní předpoklad stanoveného cíle

Jako nejfrekventovanější bude ochota a schopnost pomáhat občanům, zajímavá nestereotypní práce a sportování.

9.4 Použité metody

Ke zjištění motivačních faktorů byl vyroben nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce, jež je složen z patnácti položek.

Ke každé položce se respondent vyjadřuje dle pětibodové Lickertovy škály z hlediska míry osobní důležitosti, motivační důležitosti potřebné k vykonávání práce příslušníka zásahové jednotky.

5 bodů Lickertovy škály znamená nejvyšší přiznanou hodnotu.

1 bod Lickertovy škály znamená nejnižší přiznanou hodnotu.

Dotazník nebyl časově omezen.

9.5 Statistické zpracování získaných dat a jejich interpretace

S osobními údaji respondentů bylo naloženo v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb.

U všech dotazníků byla provedena základní deskriptivní statistika.

Test vychází z průměru a rozptylu (k odhadu míry variability je použito směrodatné odchylky – S_x). Dle vzorce (pomocí programu Microsoft Excel – Win95) jsme vypočetli koeficient t a poté v tabulce kvantit, rozdělení (Tr) vyhledali pro zvolenou hladinu statistické významnosti.

Vyhodnocení výzkumného cíle

Motivační dotazník

Vstupní data

Faktor číslo

Probandi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	1	4	4	5	5	3	5	4	3	4	5	3	5	1	4
2	1	5	4	5	4	4	5	4	4	3	5	3	5	3	4
3	1	4	5	5	5	2	5	1	1	1	5	3	1	2	1
4	1	5	3	5	4	3	5	4	4	4	4	4	5	2	3
5	1	5	3	5	4	5	5	4	4	3	5	4	3	1	5
6	1	2	4	5	4	3	4	5	5	5	5	3	5	2	4
7	1	3	3	5	5	1	5	4	4	5	5	2	4	2	4
8	1	3	3	5	4	3	5	4	4	4	5	3	4	4	4
9	1	5	4	5	4	3	5	5	5	5	5	3	5	2	4
10	3	4	3	4	4	4	5	3	3	3	5	4	4	4	2
11	1	4	4	5	3	3	4	3	3	3	5	4	4	2	4
12	3	4	2	5	3	3	5	3	3	3	5	3	3	2	3
13	1	4	3	4	4	3	5	3	3	3	5	3	4	3	3
14	1	2	1	4	4	3	4	3	2	2	5	3	5	1	5
15	3	5	1	4	2	2	5	2	3	3	4	2	4	1	5
16	1	2	4	4	4	5	4	4	3	4	5	3	4	4	1
17	1	4	4	5	4	5	2	1	3	3	5	3	3	4	3
18	1	3	3	5	5	3	5	4	5	1	5	3	3	2	3
19	1	3	3	5	4	4	3	4	4	4	5	2	5	4	4
20	1	3	4	5	4	2	4	5	4	3	5	3	4	2	4
21	1	5	1	4	4	3	4	4	5	5	5	3	4	4	4
22	1	4	1	5	3	5	3	4	3	5	5	4	5	2	4
23	1	4	4	5	3	3	4	5	3	4	5	4	4	2	2
24	1	4	2	5	4	1	3	3	5	5	5	3	4	3	4
25	3	4	3	5	4	3	2	3	4	3	5	3	3	2	5
26	1	2	1	4	2	3	3	3	4	3	5	3	4	4	1
27	3	5	1	5	4	4	4	3	5	3	5	2	5	2	3
28	1	4	4	5	4	3	5	3	3	5	5	3	4	4	5
29	1	2	3	4	4	3	4	3	3	3	5	2	5	2	4
30	1	5	3	4	4	3	4	3	3	5	5	2	5	2	4
31	3	4	2	4	4	3	5	4	3	5	5	3	5	3	4
32	1	3	3	4	3	2	4	4	2	2	5	3	3	3	4
33	1	4	1	4	4	5	4	3	3	2	5	3	3	2	2
34	3	4	1	4	4	5	4	5	5	3	5	4	3	2	4
35	1	3	4	5	4	4	4	4	2	4	5	3	4	3	5

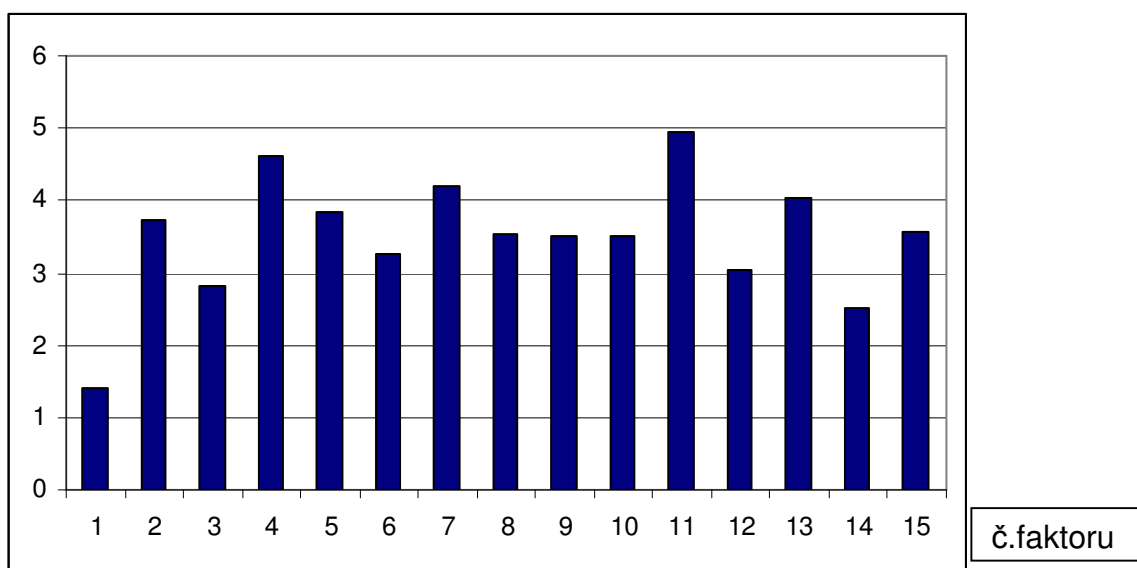
Základní deskriptivní statistika

průměr	1,4	3,74	2,83	4,63	3,86	3,26	4,2	3,54	3,51	3,51	4,94	3,03	4,03	2,51	3,57
medián	1	4	3	5	4	3	4	4	3	3	5	3	4	2	4

Tabulka 1: motivační hodnocení

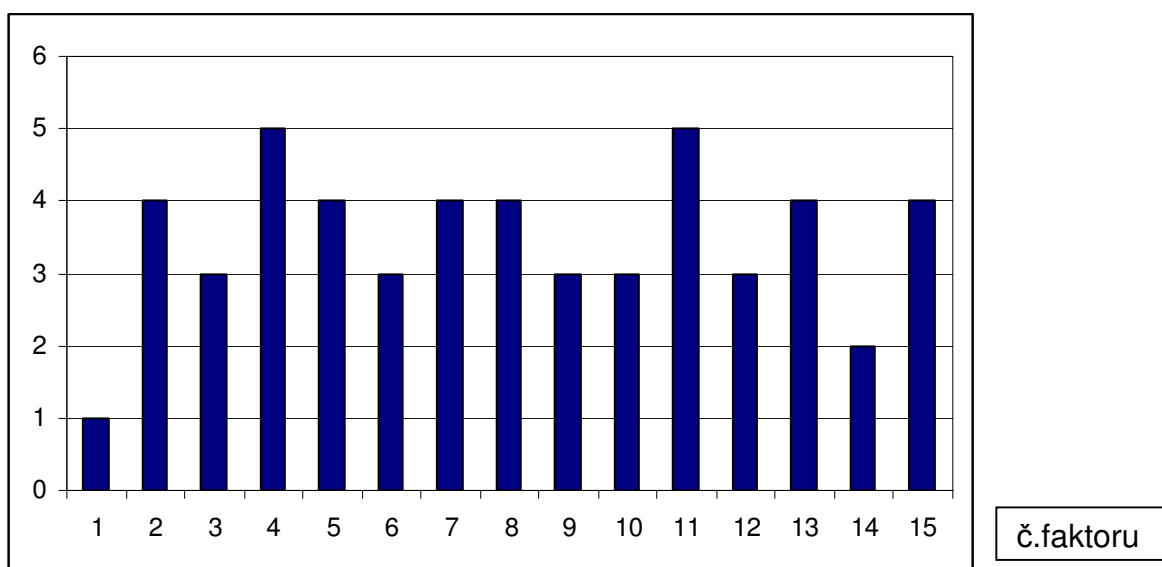
Grafické znázornění N=35 respondentů

průměrné hodnoty

graf 1: vyhodnocení průměrných hodnot motivačního dotazníku

medián

graf 2: vyhodnocení středních hodnot motivačního dotazníku

10. Diskuse

V rámci praktické části bylo vyšetřeno $n=35$ příslušníků zásahové jednotky Správy Severočeského kraje v Ústí nad Labem. Velikost vzorku byla

dána tabulkovým počtem míst na uvedené jednotce. Průměrná délka služby byla 6,7 roku. Nejdelší doba služby je 13 let a nejkratší doba je 7 měsíců. Věkové rozmezí celého souboru mužů se pohybovalo od 23 – 43let. Průměrný věk byl 31,2 let.

Probandům byl skupinově zadán motivační dotazník vlastní konstrukce. Jsme si plni vědomí, že dotazník není standardizován pro naši populaci z čehož vyplývá, že při interpretaci výsledků musíme pracovat s jistou mírou obezřetnosti, zvýšené opatrnosti.

Z výsledků naší práce vyplývá:

Nejvýše zastoupeným motivačním faktorem jsou: faktor č. 11 (možnosti sportování) faktor č. 4 (nestereotypnost povolání) a faktor č. 7 (týmová práce).

Faktor sportování se odráží v motivačních charakteristikách příslušníků zásahové jednotky jako nejvýraznější. Zde se plně projevila i zájmová činnost uvedených jedinců, která je orientována do oblasti sportu. Jedná se o příslušníky, kteří provozují sport na minimálně rekreační úrovni, ale většina z dotázaných jedinců provozuje některé z druhů sportu na profesionální úrovni. Na druhou stranu je třeba podotknout, že jedince bez motivačního zaměření ke sportovní činnosti a jejímu provozování na určité úrovni by fyzicky nezvládl nároky kladené na fyzickou zdatnost.

Po prostudování vstupních a průběžných psychologických vyšetření příslušníků zásahové jednotky a po poradě s psychologem se jako významný osobnostní faktor jeví tendence k dobrodružství, zálibě v bojové vzrušení a to vše při dodržování určitých společenských norem a zákonů.

Z toho vyplývá, že i faktor nestereotypnosti povolání dle našeho očekávání zaujímá jednu z nejvyšších hodnot. Při vykonávání stereotypního povolání by v důsledku jeho nezáživnosti klesla i pracovní produktivita. Z velké části je osobnost příslušníků zásahové jednotky extravertně zaměřená. Jsou to tedy jedinci, kterým nevyhovuje stereotypní neproduktivní povolání. Naopak práce, která sebou přináší nepředvídatelnost, změnu, nároky na adaptabilitu jim vyhovuje a dosahují v ní optimálních výsledků.

Práce příslušníků zásahových jednotek je prací týmovou, kladoucí nároky na schopnost jedince pracovat v kolektivu je i zvýšený faktor týmové práce, kolegiality v očekávaných, tedy nadprůměrných hodnotách. Při ostrých nasazeních jsou kladeny nároky jak na samostatnost rozhodování a plnění úkolů tak i na schopnost spolupracovat s týmem a společně realizovat daný cíl.

Nejnižší zastoupenými motivačními faktory jsou: faktor č. 1 (práce policejního inspektora zásahové jednotky je jen alternativním řešením) a faktor č. 14 (sociální status, obdiv).

Výběr tohoto povolání znamená dlouhodobý cíl s náročnou cestou. Chce-li se jedinec stát příslušníkem této elitní policejní jednotky musí absolvovat celou řadu kroků, které tomu předchází:

1. Absolvování přijímacího řízení do služebního poměru k PČR. To v sobě zahrnuje psychologické a zdravotní vyšetření, fyzické testy a osmnáctiměsíční základní odbornou přípravu formou internátního studia.
2. Absolvování policejní praxe v rozmezí 1-3 roky
3. Absolvování vstupních přijímacích testů na zásahovou jednotku. Opětovné zkoumání psychického, zdravotního a fyzického stavu jedince. Nároky na něj kladené jsou samozřejmě nesrovnatelně vyšší než při vstupu do služebního poměru k PČR.
4. Absolvování tříměsíční stáže u jednotky.

Po úspěšném absolvování uvedených kroků se jedinec stává policejním inspektorem zásahové jednotky a čekají ho minimálně dva roky tvrdé přípravy než zvládne všechny nároky kladené na tuto funkci. Teprve poté se stává plnohodnotným členem nasazovaným do ostrých akcí proti zvláště nebezpečným pachatelům trestné činnosti.

Tato práce není vykonávána pro zvýšení sociálního statutu ani pro obdiv společnosti ačkoliv je pro řadu lidí zahalena rouškou určitého tajemna a představ. Nekritický přístup takto motivovaného jedince by znamenal ohrožení ostatních příslušníků zásahové jednotky jakož i splnění zadaného úkolu. Projeví-li se u některých příslušníků zásahové jednotky, zvláště mladších věkových kategorií, jsou tvrdě potlačovány.

Uvedené výsledky jsou ve své podstatě v souladu s naším očekáváním. Skutečně nejfrekventovanější se nám potvrdila možnost sportování, nestereotypnost povolání a týmová práce. Předpoklady se nám potvrdily pouze z části. Náš předpoklad vysoké frekvence faktoru ochrana občanů před pachateli trestných činů se nenaplnil. Ale ve skupině nejvíce volených motivačních faktorů se nacházel.

Každý z příslušníků ví, že hlavním smyslem našeho snažení je ochrana občanů před pachateli trestných činů, avšak je možné, že uvedený motivační faktor zněl příliš frázovitě a tak zvláště mladšími příslušníky nemusel být tak často volen.

Na druhou stranu je třeba vzít v úvahu fakt, že zkoumaný vzorek probandů byl málo početný což nedovolilo přesnější statistické zpracování dat a rozdíly mezi frekvencí jednotlivých faktorů jsou velmi malé.

11. Závěr

*„Výcvik je skutečně tvrdý, žádná hra na vojáky. Připomeňme třeba výmluvný fakt, že jeden bojovník zásahové jednotky vystřelí za týden služby na pět set nábojů ze svých osobních zbraní. To vypovídá o nákladech na provoz zásahové jednotky, ale také o poctivosti její přípravy. Všichni musí prostě být ustavičně v dokonalé formě, a nejen střelecké“.*³⁰

Jak již bylo uvedeno, policisté zásahové jednotky vykonávají vysoce nebezpečné povolání nejen při zatýkání nebezpečných ozbrojených pachatelů, ale i samotný výcvik je na hranicích možností a veden tak, aby se co nejvíce přiblížil reálné situaci.

Po skončení této práce jsme si uvědomili, že výkon tohoto povolání je časově omezen. Každý rok u jednotky se podepíše na fyzickém i duševním zdraví. Výcviky jsou tvrdé a náročné.

Bezpočet zranění utrpěné během výcviku i při samotném nasazení. „Postshooting trauma“ těch, kteří museli po vyhodnocení situace, na základě a v souladu s právem, vystřelit.

Stres? Hodnoty adrenalinu a ostatních složek vzrostou před nasazením stonásobně. Pokud nedojde k jejich uvolnění, v podobě provedení zákroku, pak jejich kumulace v těle vzrůstá. Vyvolaná tenze pak hledá únik.

Někdy se stává, že příslušník i po absolvování testů a práce u jednotky zjistí, že na tuto práci „nemá“. Není ostudou zjistit a přiznat sám sobě, že každý z nás má své hranice.

Během praktické části jsme také zjistili jednu velice závažnou věc. Samotná práce u jednotky, pokud ji příslušník dělá dobře, přináší uspokojení z dobře odvedené práce.

Obrovským překvapením, po vyhodnocení dotazníku, bylo zjištění, že relativně vysoký počet příslušníků zásahové jednotky výkon tohoto povolání vnímá jako alternativní povolání.

Co si pod tímto můžeme představit? Neuspokojené sociální postavení, nedostatečně využívané znalosti a dovednosti, snaha po kariéře či nedostatečné finanční ohodnocení? Možností bychom zcela jistě našli více. Ovšem než následek hledejme příčinu.

³⁰ Vaněk, Jan.: Den končí až půlnocí. Časopis Policista 1997

Co se stane se mnou a s mou rodinou až nebudu moct vykonávat povolání příslušníka zásahové jednotky? Na mou otázku jsem se setkal s podivnou odpovědí: „Nabídneme Vám hlídkovou či dopravní službu“.

Finanční ohodnocení není vyšší, jak si obecně všichni mylně představují, než plat příslušníka hlídkové služby.

Karierní postup v naší jednotce znamená vyšší nároky na připravenost, fyzickou a psychickou kondici, na rozhodovací prvek, samostatnou práci bez ohledu na osobní pohodlí. Míra profesní odpovědnosti stoupne o sto procent, neboť již nejste postaven před úkol sám, jako jednotlivec, ale úkolujete a posíláte ostatní do míst, která ač nebezpečná byla původně přidělována Vám.

Jak je možné, že takto vycvičeného a připraveného příslušníka zásahové jednotky, který přesně střílí, slaňuje, zná taktické postupy a pyrotechnickou činnost, najednou takto degradují?

Po našich zkušenostech z profesních stáží u jednotek jiných států jsem zjistil, že se potýkají se stejným problémem. Velitel speciální jednotky Belgie mi na mou otázku odpověděl: „Asi se nás bojí!“.

Každý z nás dříve či později bude řešit problém dalšího setrvání v řadách Policie po odchodu od zásahové jednotky.

Dnešní praxe je taková, že téměř všichni odcházejí do civilního sektoru. Ovšem jakou práci či dosavadní osvojené znalosti a dovednosti může příslušník jednotky nabídnout? Ochranku hotelů či barů, nebo práci odborného bezpečnostního poradce?

Zde se také nabízí, což se již také stalo, že odchází příslušník překročí onu pomyslnou hranici mezi dobrem a zlem, a začne pracovat pro „druhou stranu“.

Musíme si uvědomit, že vycvičený příslušník jakékoliv vojenské jednotky, pokud nebude mít práci, možnost postarat se o svou rodinu, platit řádně případné půjčky a hypotéky, může být, pod tíhou nastalé situace nebezpečným pro společnost.

Jedna dobře vykonaná loupež, za užití znalostí a dovedností získaných během služby, pak může tyto rány zahojit. Ať už motivem bude jakýkoliv popud, vždy společnost bude obětí.

Jediné co může zadržet takto demotivovaného příslušníka k provedení protiprávního jednání je jeho vrozená slušnost.

Ovšem slušnost, v podobě jak ji známe, se vytrácí, ne-li již vytratila, z podvědomí občanů. Každý se snaží urvat co nejvíce ve svůj prospěch bez ohledu na okolí či následky.

Setkal jsem se i se zprostředkovaným tvrzením majetného občana, který pravil: *„Až na mě přijdou, tak si půjdu sednout. Od právníka mám zjištěno, že mi hrozí max. 8 let. Ovšem ty desítky milionů, které jsem nakradl si užiju. I když to bude později, ale pak si teprve začnu užívat. Doposud se jen bojím“.*

Již před samotným zpracováním informací zadaných v dotazníku jsem byl díky mnohaletým zkušenostem přesvědčen, že toto povolání není vykonáváno pro peníze, provedení hrdinských činů ve stylu „Rambo“ či dosažení vysokého společenského statusu ve snaze získat obdiv občanů.

I přes pro mne překvapivé vyhodnocení dotazníku jsem nepozbyl dojmu, že každý příslušník zásahové jednotky opravdu chrání práva spoluobčanů proti těm nejhorším z nás a nedělá to ze zřejmých důvodů, nýbrž pracuje, jak se u „nás“ říká, **srdíčkem.**

Použitá literatura

- Balcar, K.: *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Praha: SPN, 1983
- Boger, J.: *Elitní a speciální jednotky světa*. Praha: Naše vojsko, 1992.
ISBN 3-613-0156-2
- Brzybohatý, M.: *Terorismus I.* Praha: Police history, 1999. ISBN 80-902670-1-7
- Brzybohatý, M.: *Terorismus II.* Praha: Police history, 1999. ISBN 80-902670-4-1
- Crawford, S.: *SAS v encyklopedii*. Praha: Svojtka and Co., 1998.
ISBN 80-7237-069-3
- Janíček, M.: *Pyrotechnická ochrana před terorismem*. Vyškov: Consulting, 2002.
ISBN 809020896-7
- Janíček, M., Drahovzal, P.: *Pyrotechnik v boji proti terorismu*. Praha: DEUS, 2001.
ISBN 80-86215-17-2
- Kolektiv policejních psychologů USA: *Antiteroristický program*, USA 1991
- Lang, N.W.: *Elitní jednotky*. Praha: Cesty, 1997. ISBN 80-7181-135-1
- Linhart, M.: *Služební příprava-práce ve výškách I. díl základní materiál*. Praha 2000.
- Lewis, E.L.: *Elitní jednotky*. Praha: Erika, 1995. ISBN 80-7190-144-X
- Machač, M., Macháčová, H., Hoskovec, J.: *Emoce a výkonnost*. Praha: SPN, 1988
- Maška, R.: *Sniper povoláním odstřelovač*. Praha: Zbraně and náboje, 2002. ročník 4, č. 10
- Miller, D.: *Moderní elitní vojska*. Praha: Svojtka and Co., 1998.
ISBN 80-7237-099-5

Schauer, H.: *Zelené barety*. Plzeň: Laser, 1997. ISBN80-7193-027-X

Sochůrek, J.: *Nástin vybraných problémů viktimologie*. Liberec: TUL, 2003,
ISBN 80-7083-745-4

Spalding, W., G.: *Vstupování do budov*. Tréninkový modul 90-5. Maryland 1992

Spalding, W., G.: *První zásah při vysoce rizikových situacích*. Tréninkový modul
88-3. Maryland 1992

Urbiš, A.: *Otazníky nad odměňováním dle pracovního výkonu zaměstnanců*. Kariéra
1994

Zagola, J.S.: *Modré barety*. Brno: Jota Military, 1998. ISBN 80-7242-005-4

Závora, J.: *Metodika taktické přípravy – balistický štít*. Praha 2000. 32 s.

Vaněk, J.: *Den končí až půlnocí*. Časopis Policista 1997

*Pokyn ředitelky Odboru vzdělávání a správy resortního školství MV k organizaci a
zajištění služební přípravy příslušníků zásahových jednotek služby pořádkové policie
určených pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou*. Praha 2000

*Směrnice pro provádění a výcvik záchranných prací s letadly MV provozovanými
Policíí České republiky Leteckou službou*. Praha 2001 29 s

Zákon číslo 283/1991 Sb. o Policii České republiky

Příloha

Máte před sebou motivační dotazník, obsahující 15 motivačních faktorů, které by mohly být důvodem Vašeho vstupu a setrvání na Zásahové jednotce. Otázky budete hodnotit dle důležitosti ve Vašem vnímání.

Hodnotě 1 přikládáte nejmenší důležitost

Hodnotě 5 přikládáte největší důležitost

1. práce policejního inspektora zásahové jednotky
je jen alternativním řešením	1 2 3 4 5
2. psychicky a fyzicky náročné povolání	1 2 3 4 5
3. touha po dobrodružství, bojovém vzrušení	1 2 3 4 5
4. nestereotypní povolání	1 2 3 4 5
5. záliba ve zbraních	1 2 3 4 5
6. riziko spojené s výkonem povolání	1 2 3 4 5
7. týmová práce, kolegiálita	1 2 3 4 5
8. uplatnění znalostí a dovedností	1 2 3 4 5
9. další profesní růst	1 2 3 4 5
10. možnost neustálého vzdělávání	1 2 3 4 5
11. možnost sportování	1 2 3 4 5
12. finanční ohodnocení	1 2 3 4 5

13. ochrana občanů před pachateli tr. činů **1 2 3 4 5**

14. sociální status, obdiv **1 2 3 4 5**

15. služba zákonu **1 2 3 4 5**